

ליל המכרזה לחווה הסינית

מלחמתה של חטיבת שריון
בחוה הסינית
במלחמת יום הכיכורים

קצין חינוך ראשי - אגף חקירה ומספרה
סגור המסחר - המגמה לאור - כל תנועת עמיתות

ליל הפריצה לחודה הסינית

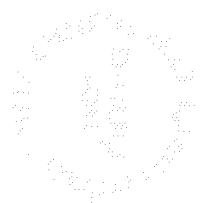
שמעון מנואלי

ליל הפריצה לחווה הסינית

מלחמתה של חטיבת-שריון
בחווה הסינית
במלחמת יום הכיפורים

קצין חינוך ראשי / ענף הדרכה והסברה

מחלקת חינוך ראשי

שרה שלום רב,
 כעת לאחר ששוחחתי איתך בטלפון לפני מספר שעות, אני מרגיש הרבה יותר טוב. שמחתי לשמוע שהמכתבים ששלחתי הגיעו אליך. שרה, אני מצטער שלא יכולתי לכתוב יותר. פשוט לא היה לי רגע פנאי. מאז יום כיפור אני חי בתוך תסוק ומפקד על הפלוגה שלי, שהיא אסופה ממקומות שונים. רגע זה שבו אני כותב את המכתב, הוא אחת הפעמים הבודדות שאני יכול לשבת קצת ולעשות את חשבון הנפש. מבלי שאצטרך לדבר לתוך המקרופון. למרות שאני נמצא כעת בתפקיד. שרה, יש הרבה מאד סיפורי גבורה של היהודים הקדומים שלי, וגם זאת הנוכחית — אך למרבה ביחוס סוף עצוב. בחורים בני י"ח שנים נלחמו מעשי גבורה שלא יאמנו. לאותם בחורים שחשבו ריבוי עצמם על מזבח הגנת העם. שמור מקום כבוד בספר הימים לדברי עם ישראל, ועוד שנים רבות יספרו בהם איך הגנו בכבוד על כבודו של העם היהודי. היום השמדנו הרבה מאוד טנקים. שלך, להתיאלי

בטרם קרב

ארבע שעות לאחר שסיים לכתוב את המכתב לאשתי שבירושלים, דהר סרן אלי ישונו עם פלוגת הפטונים שלו אל מתחמי החוות הסינית. לאחר ימים ממושכים של קרבות בלימה קשים עבר צה"ל למתקפה כללית בחזית הדרום. על אגודת האלוף שרון הוטל לחבקיע את מערכי המצרים, לצלות את התעלה ולהקים ראשי-גשר בגדה המערבית. הבעיה הייתה כיצד לבצע את הפריצה והצליחה, ולבסס את השליטה באיזור החציה וראש הגשר תוך שעות ספורות. בטרם

תצטרף
 תצטרף

שריפט מפות : אלימלך דוד

מפות מהלכי הקרבות — מול עמוד 72

©

כל הזכויות שמורות

תשרי, תשל"ו — ספטמבר 1975
 הדפס בדפוס א. מוזס — תל-אביב
 באמצעות משרד הבטחון — הוצאה לאור

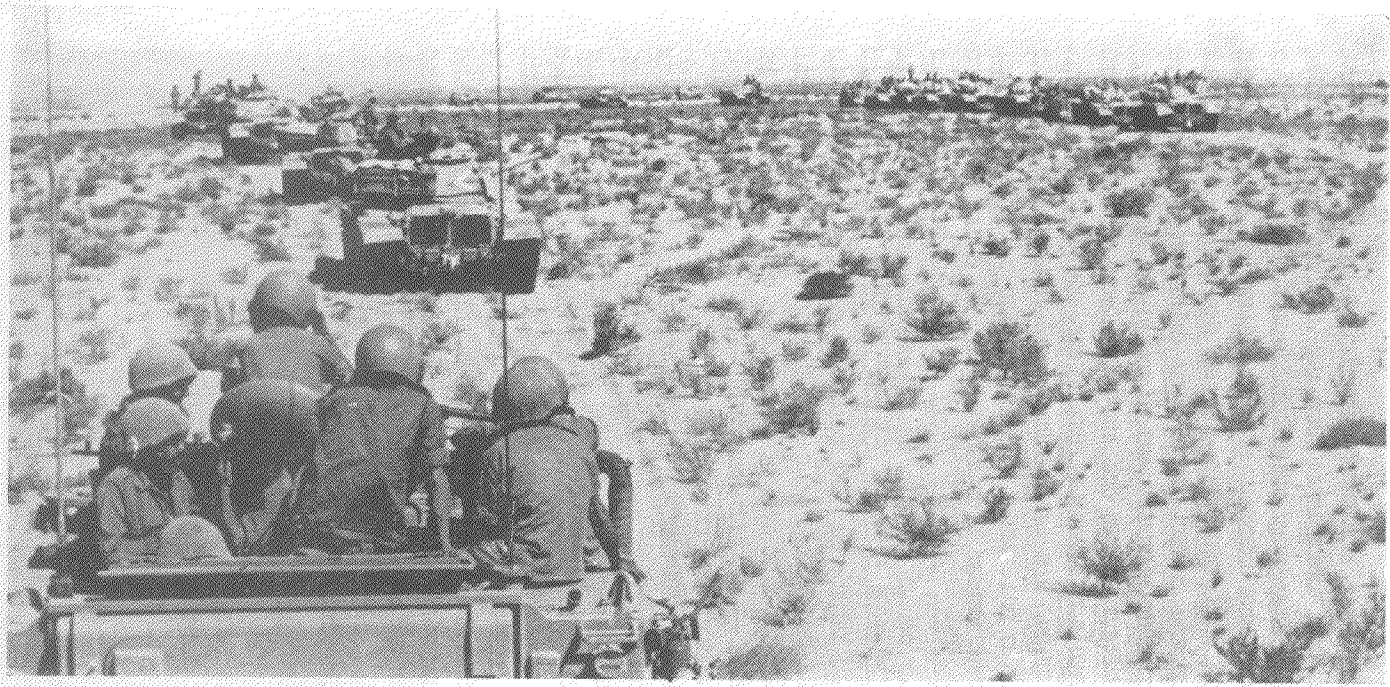
יפיעי השחר, ללא אחיזה מבוססת שכונת נשקפה סכנה של ממש לכות הצנחנים הצולה; אור הבוקר עשיר היה למצוא אותו השוה, בלתי-מוגן ונזנח מעורפו. משימת הפריצה, הושתללות וההגנה על איזור הצליחה הוטלה על חטיבת השריון הסדירה של אל"מ אמנון. על גבעות הזול הנשקפות אל התעלה התקבצו מפקדי הכוחות. כשתם רכונים על המפות הצבעוניות, הסביר אמנון את תכנית הקרב. התכנית היתה בהירה ופשוטה, אך ערפל קרב סמיך אפף את התעלה הזוהרת באור של לדומים. היתה הקליטה סתומה, תחושת מועקה וחשש מפני הבלתי-ידוע. היה ממת של טרם קרב, אך היתה גם תחושת התעלות ורווחה. שנתה מתחמד גלגל המלחמה, הנה נכנסים הכוחות למלחמת תנופת כדי להביא את המלחמה אל עומק מערכי האויב.

הטנקים והגנמי"שים גלשו מגבעות החול הלבוננות בה אחר זה בהחלטים צלקות סימטריות בדיונות הצחיחות. היתה זאת עוצמה אדירה. ראשוני הכוחות הגיעו אל כביש התעלה — ציר „לכסיקון“ על מפות הקוד — בחסות החשיכה, כשהם גוצרים את אשם. פגזי זרחן התפוצצו מעת לעת מעל מעוז לקון הנטוש שעל שפת האגם המר, מסמנים את הדרך לכוחות הפורצים. את הכוח הוביל קצין צעיר בעל פני נער — רס"ן יואב ברוב.

מתוך הכרות אינטימית עם המדבר היה יואב מודע לבעייתיות המיוחדת הנובעת מן התנאים הטופוגרפיים של ציר הפריצה. „החווה הסינית“ אינה אלא חוות נסינות לגידולי מדבר, שחקימו המצרים בשעתו בעזרת מומחים יפניים בגורח המוכיזית של התעלה. חילל צה"ל שהגיעו למקום במלחמת ששת הימים נתקלו בכתובות היפניות הרבות על ציוד ההשקאה — ומיהרו להדביק למקום בטעות את הכינוי „החווה הסינית“.

מאותו מפעל נותרו כמה מבנים נטושים, ומרחב עצום מבוזר ומחורץ בתעלות ארוכות ועמוקות — מעשה שתי וערב — שנועד במקורן להשקיה. מאחר שניששה, היתה החווה מעין קוריוז גרוטסקי הנעוץ במרחבי המדבר השוממים. רק לעתים רחוקות היה כלי רכב נעצר בצד הכביש, וטיילים סקרנים היו יורדים ומטוטטים לשעה קלה בכפר הפועלים, בבתי המשאבות ובתעלות הכרובות.

עתה, בגוהגו מעל צריח הטנק השועט צפונה ידע יואב כי החווה הסינית — התפוסה בידי אויב מחופר ומבוצר — אינה קוריוז כלל וכלל. ואכן, רשת התעלות הסבוכה, שדות המוקשים, מגנני הנ"ט והביצות הטובעניות שלחף האגם המר — תפסו את איזור החווה הסינית למתחם הגנה אדיר, שעתיד היה לגבות מחיר דמים גורא מן הכוחות המסתערים. אלא שבינתיים רכזה לה החווה אפלה וצופנת סוד.

טור השריון החטיבתי האדיר נערך לחצית המדבר בדרך-לאיזורך. מבצע „אביוני לב“ החל

הליכה יורד. החווה הסינית צופנת סוד. מקץ שעה קלה יואר המדבר באש מדורות הטנקים ופצצות התאורה

הנגמ"ש הפגוע. עתה גערו הטנקים כ-400 מטרים מצפון לציר, כשהם מדלגים מתלולית לתלולית, מתמריגים בין משאיות התחמשת המתפוצצות ומשתדלים להימלט מן הפגזים שנשלחו לעומתם משתי גדות התעלה גם יחד. מתוך השיתים המדבריים שמצפון הג'וחן שלוש טנקים מצריים נושאים על סיפונם אנשי חי"ר. בקרב קצר הושמדו כל שלוש הכלים של האויב.

באותה שעה חדרו שתי הפלוגות האחרות דרך הצירים, "טרסור" ו"נתלה" מערבה, והשתלטו על מעוזי מאמד הנטושים — כמעט ללא התנגדות — כשהן מבצרות כמה משאיות שנקלעו בדרכן. תחת אש ארטילרית שטחת מסלול ודללה למדי פרס יואב ברום את הכוח שבפיקודו להגנה הקפית, והציב חלק מן הטנקים על "רמפות" שלאורך התעלה (אותן תלוליות עפר מלאכותיות ששימשו את השריון הישראלי בקרבות מלחמת ההתשה).

היה שקט, והיתה הרגשת הקלה והפתעה. המערכה היתה קלה מן המצופה. המשימה שהוטלה על היחידה בוצעה בצורה מושלמת וכמתיר נמוך, יחסית. נדמה היה כי הנה נסתים הקרב האנשים הדמוני את מנועי הטנקים, וציפו לבאות מרחוק בשמעו דרי התפוצצויות. פצצות האורה האירו מפעם לפעם את האגם המבוקי. בהביטו אל התעלה הרוגעת אמר יואב אל מכשיר הקשר: "חברתי, אנחנו היחידים החיידים על גדת תעלת סואץ".

מקץ כמה שעות נוכחו לדעת כי לחימתם בחווה הסינית רק תחלה.

מכביש התעלה התפצלה יחידת הסיוור לשלושה ציירי דוחב המור בילים אל התעלה. כוח אחד פנה בציד, "נחלה" לאורך גדתו הצפונית מזרחית של האגם המר הגדול אל עבר מעוזי מאמד. הכוח השני נכנס לציר, "טרסור" מערבה. ואילו הכוח השלישי בפיקודו של סגן רפי ברילב המשיך בגפו צפונה אל ציר "שיק" המולך מבתי המשאבות אל התעלה.

פלוגה בלב מערב אויב

מנגמ"ש חודר של הפלוגה המובילה הוזקקה דמותו של סגן עמי פרידמן, בן קיבוץ שפיים. עמי חש עצמו כרג במים. לא זו בלבד שהיה סיוור מנוסה, אלא שהכיר את האיוור היטב בתקופה שלאחר מלחמת ששת הימים בילה באיוור החווה הסינית חודשים רבים בבונקרים ובאהלי סיוורים. הוא נהג להשתוק בשמש הלוהטת, ולעיתים היה רוחץ בתעלה, כדי להוריד את מעטה האבק המכביד בסיומו של יום אימונים. אז גם כתב לחוריו שבמשיק: "הספקתי כבר לעבור לאורך כל התעלה, מקנטרה, איסמעיליה, סואץ ופורט תאופיק, פרט איברהים ועוד. הנוף הוא נהדר. מהצד שלנו הכל יבש, רק חולות וביצות-מלח. ואילו מהצד שלהם ירק, עצים וערסם. התעלה בפני עצמה זה משמו נהדר. וכן גם האגם המר הגדול, שנמצאות בו הרבה אניות שלא יכולות לצאת עכשיו".

עתה — שש שנים מאוחר יותר — נע הנגמ"ש צפונה כשפנסי כבויים. עמי אימץ מבטו אל הציר שלפניו, פולט דיווחים קצרים אל מכשיר הקשר ומחכה לקרב שיפרוץ. לפתע חש כי אינו בודד. מתוך האפלה התגלו בבת אחת עלילותיהם של כלי רכב וכלי משחת מצריים במספרים עצומים וכניהם רחשו אנשים לרום, ממש במרחק מטרים ספורים מן הכוח הפורץ. הצפופות היתה כה גדולה עד שבקושי יכול היה הכוח לתמרן בתוך הריכוז העצום של שירות התובלה, הטנקים, הנגמ"שים והטילים. אך הידיעה כי מאחוריהם מסתערים גדודי השריון — הביאה להחלטה שלא להתמקח ולאבד זמן בטיהור, אלא לפרוץ קדימה ולדבוק במשימה המקורית: ייצוב קו הגנה שיבטיח את איוור הצליחה מפני הסתערות מצפון. תוך כדי ירי מקלעים ותותחים לכל עבר, המשיך הכוח בתנופתו. הוא משך צפונה בהתמדה, בהותירו אבוקות מאירות בכל אשר עבר.

התדהמה שאחזה במצרים נוכח האויב שהיה מעורפם היתה מלאה. אחוזי בעתה ומוכי הלם לא ניסו אפילו להשיב את רק כשהגיע הטור המשוויין לציר "שיק" ופנה מערבה — התעשתו המצרים ותללו לירות מכל הכלים שברשותם. מאש זאת נפגע נגמ"ש החוד, ואחד מאנשי הצוות נהרג. היה זה ההרוג הראשון בקרב על החווה הסינית. עמי עצמו נפצע בעינו אך המשיך להילחם מתוך

בעקבות יחידת הסיור שעשו הפסונים של סא"ל עמרם ועל סא"ל אברהם אלמוג שבניניהם נע סגן המח"ס אמנון. הטנקים של עמרם חצו את הצמתים של הצירים, "עכביש", "נחלה" ו"טרטור". ללא כל קשיים ונעו צפונה-מערבית לבתי החוות המיוצגות. הם אמורים היו לייצב קו הגנה מצפון ליחידות הסיור, ואם יוכלו — גם לתפוש את הגשר המצרי על התעלה. כ-9 קילומטרים מצפון למעוון נמצא גודדו של אלמוג נע במקביל לו, ממזרח לציר, לכסי-קון". בעקבותיהם נע גודד הטנקים של שייעה, שעליו הוטל לפתוח ולטוהר את צירי, "עכביש", ו"טרטור" ולאמנון בכך את מעברם של כוחות הצנחנים ואמצעי הנשור אל גידודות הצליחה. במאסף השדרה נעו כוחות ה"יר שנעזדו לטהר את השטח ולסייע בחילוף נפגעים. כוח ה"יר נוסף — יחידת צנחנים ותיקה — נשאר בעתודה.

פריצתם המוצלחת של שני הגודדים הראשונים צפונה נטעה אויב טימיות זהירה בלב מפקדי המבצע בשלבים הראשונים של הלילה. נראה היה כי צירי, "לכסיקון" וכל האזור ממערבה לו מצויים בשליטה כוחותינו. עתה נותר לטהר את צירי, "עכביש", ו"טרטור", ולפתוח את הדרך לשירותים של הכוחות הצולחים. אולם בממשך פיתחה האופי טימיות את מקומה לדאגה. הסתבר שבצומת, "טרטור-לכסיקון" ערך מגנן נ"ט יעיל, ובו טנקים, שדות מוקשים ושוחות אישיות רבות של היללים רגלים. מקום זה עתיד היה ליצור אויב של ממש על הצלחתו של מבצע הצליחה כולה.

כוחותיהם של יואב ועל עמרם חלפו בצומת כוחות, תוך ניצול גורם התפתעה אלא שביניהם התאוששו המצרים וכלל אזור הצומת — בעמדות המוכנות — התפרשו השריינאים ואנשי החי"ר המצרים כשהם מכוונים את קני התותחים, את טילי ה"סאגר" ואת בונקות האר-פי-גי אל הטנקים של סא"ל אלמוג שהתקדמו מדרום.

כרוב המפקדים, התמצא גם אלמוג היטב בגורה "שוקצתה לו. לפני המלחמה שירת באיזור החוות הסבית כשנה וחצי בתפקיד סמ"ד ומג"ד טנקים. "היתה לי הרגשה משונה. כי הרי זה איזור שמאז הפסקת האש באוגוסט 1970 היה שלוו ובטוח, היינו נוטעים בו כמו ברחוב דיונג'וי. והנה אנו פתאום מסתננים אליו כנגבים בלילה. החיילים להילחם על מקום שרק לפני כמה ימים היה בשלי-טתנו המלאה".

הגניע הגודד אל צומת, "טרטור-לכסיקון" נפתחה בבת אחת. אש נ"ט עתה לכל אורך השדרה המסתערת. היתה זאת אש מטווחים של מטרים ספורים — טנקים, טילים ופצצות בוזקה. בזה אחר זה נפגעו הטנקים; טנקים אחרים שינסו להחליץ מן המארב — עלו

על שדות המוקשים שהונחו בצדי הכביש. הטנק של אלמוג ועל זאביק ליכטמן שהוביל את הטור, נפגע במפגת הגודם. אלמוג ראה לנגד עיניו ברק צהוב ונפל המום אל תוך הטנק. הקשר עם מפקדי הפלוגות אבד, ועמו הקשר עם מחצית הטנקים של הגודד, שנפגעו ונותרו בצומת.

הטנק המוביל המשיך לדחוק, בניסיון להתרחק מטווח האש הקטלנית. פתאום נוכחו אלמוג וזאביק כי הם נעים בסנק בודד אל מערכי האויב. הרחק מאחור נעצרה שירת הטנקים העוירה. טנקים פגועים הסמו את הציר.

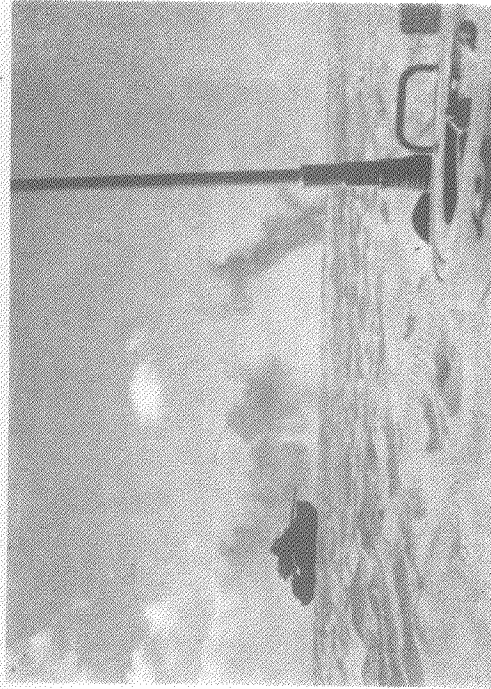
זאביק, בן קיבוץ אושה, שימש קצין מבצעים וטנקי-קשר. עתה הוטלה עליו משימה מסמרת שיעור: להתקדם בתוך שדה הקרב ולפ-תוח את הדרך לשירות הלכודה שעל הכביש. זאביק קפץ מן הטנק ורץ על הכביש, בשטח ששרץ חיילים מצרים, אל הטנקים שמודרום. באמצע הדרך נוכח בחדרה כי שטח ליטול את נשקו האישי. לרגע שקל אם לשוב על עקבותיו, אך החליט שלא לאבד זמן. "שאלת פתיחתו של הציר היתה קריטית.

זאביק המשיך לרוץ. הוא הגיע אל הטנק הפגוע שחסם את הציר וטיפס אל ציריו. בבטן הטנק שכב הרוג מפקד הפלוגה, רס"ן אליעזר כספי, יתר אנשי הצוות היו המומים.

פקדתו על הנהג לנסוע. המקלע שעל הצריח היה מרוסק לצמרי. מיד הרכבתי את המקלע הרזובי. יריתי שלושה כדורים, התבקלע נעצר. גם החוחות היה בלתי תקין. הטנק הפסיק להיות כלי לחימה. אך הרכה היה לפנותו ולפתוח את הציר ליתר הכוח. לדעת לשוליים היה בלתי-אפשרי, כי הכל היה ממוקש. המשכנו בניסיעה. מאחורי נעו טנקים נוספים. והייתי טנקים וחילים מצרים במרחק של כמה עשרות מטרים. הם ירו אל הטור המתקדם. ניסיתי להקדם קשר בתוך הפלוגה של כספי. צעקתי לתוך המכשיר את השם הקוד: "הדלן! הדלן! הדלן!" אך אף אחד לא ענה.

"כשתגענו לציר, שיק" תודתתי את הטנק של כספי לשוליים וסימנתי בידי לטנקים שמאחור לעקוף אותי ולהצטרף לטנק המג"ד שחיכה כמה מאות מטרים צפונה. כשעבר אותי אחרון הטנקים — קפצתי אל הכביש ורצתי בחורה אל הטנק של אלמוג".

עתה מצא עצמו הכוח המתקדם בשוליו של מערך מצרי ובר מחפורות, כלי רכב, תותחים נ"ט, טנקים, גדרות הרבה חיילים נדהמים, הכוח הקטן דהר בתוך המאסה המצרית, כשהוא זורע עופרת. ראש לכל עבר, "שטפנו את החפורות והעמדות. היתה אש גותבים. בשטח התרוצצו המון חיילים מצרים שנסו על נפשם. וירגו בעוזים. במקלע ובמקלע המקביל בקצב מטורף. צדוות קצרים

כוח השיריון נתפל באויב עקש ומצויד היטב

וארוכים. בכל פעם שעברנו ליד הפירות השלכנו רימונים. היה לי פיצול אישיות בין העוץ המקלע, הרימונים וסרטי המקלע שהעברתי לאלמוג. המצרים הגיחו המונים מתוך השוחות. מצבורי החמושת החלו להידלק ולהתפוצץ. משכנו צפונה אל עבר החנת מכ"ם שבערה כמו לפיד ענקי.

בשעה תשע ושלושים בערב עצר אלמוג את הכוח ויצב קו מצפון לבתי החווה הסנינית. הוא נוכח בתדהמה כי מתוך עשרים ואחד הטנקים, שאתם נכנס לקרב, נותרו בידינו — תוך פחות משעה — ארבעה בסך הכל. בלית ברירה החליט לפעול מעתה כמפקד פלוגה לכל דבר.

משני צדיו של הכוח המדולדל הגיחו שני טנקים ישראלים, שרי דים של כוחות אחרים. כל הנסיונות להתקשר אתם עלו בתוהו. אחד הטנקים נימנע בצורה מוחה על הכביש. היה הכרח להשתלט עליהם בסרם הארע שעות טריגית. שוב הוטל המבצע המסוכן על זאבקי. הוא ירד ברויזות מצריח הטנק והתקדם בין הרויזות. שוב ירשוב התנגש באפלה בחיילים מצרים שנסו צפונה. הוא ידע כי כל כמה שצליח לקטול בהם יבואו חדשים במקומם וסופם שיפגעו בו. לפיכך החליט להמר ונצר את אשה ואבן, כל אותן דקות ארוכות. של חרדה לא חשד בו איש. כל הזמן אמרתי לעצמי: לכל הרוחות, רק שהחבר'ה לא יירו בי. היה לי רק תמיק עוץ ושתי מחסניות מוצלבות. הרגשתי חשוף ועירום. זו ההרגשה של טנקיסט בלי הכלי שלו. כשראיתי את החיילים המצרים הרבים, השבתי, שהנה אני

יכול להסתער עליהם ולחטלם... העוץ היה טעון ודריך והנצרה היתה פתוחה, אך לא יריתי. אמרתי לעצמי: התפקיד שלך זה לא להסל מצרים. אתה מוכרח להשתלט על שני הטנקים האלה!"

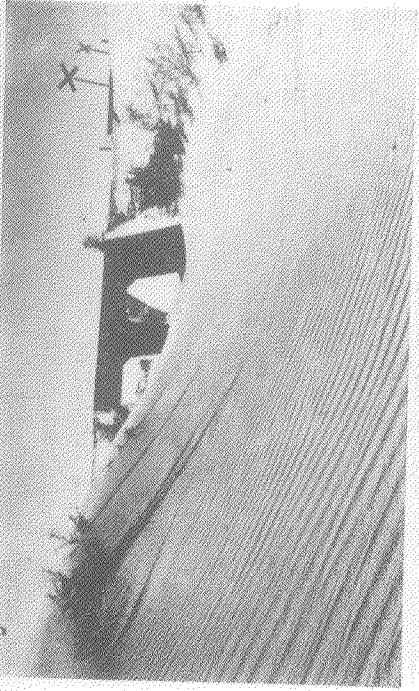
מלכודת בצומת "טרטור"

בין האנשים שנתרו בצומת היה גם המ"פ גיורא משנפגער הטנקים שלפניו וחטמו את הציר. גישה גיורא לעקפם — אך מיד עלה הטנק שלו על מוקש ויצא מכלל פעולה. גיורא נטל פנס ואיתו לאחד הטנקים לעצור. משטיפם על צריחו, ספג הטנק פגיעה ישירה, וגיורא עף המום מן הטנק. שוב עמד על הכביש וניסה לעצור את אחד הטנקים החדשים, כדי להצטרף אליהם. אך אחד לא עצר — ודאי סברו שהוא מכון טנקים. משראה כי נותר טנק אחד בלבד בשורה המסתערת, החליט להצטרף אליה ויהי מה. "אמרתי לעצמי, פה זה תצאם שלי. נעמדתי באמצע הכביש והתחלתי לנפנף עם הפנס — הטנק עצר". היה זה טנק הסמ"ד, וגיורא הצטרף אליו. מלץ שעה קלה חבר הכוח בן חמשת הטנקים אל כוח הגדוד המצומק שמצפון לבתי החווה הסנינית. אלמוג שהיה בטוח כי טנקים אלה אבדו בצומת, "טרטור", לא האמין למראה עיניו והפגין את שמתו בקול. "אינכם מבינים", אמר לאנשיו ההמומים שלא הבינו לפרש שמתו, "הכפלתם לי את הגדוד!"

השעה היתה עשר וארבעים. בינתיים נמשכו ההתכתשויות של הטנקים בגורה הצפונית של חזית הקרב. המחנות הלוחמים היו לפותים זה בזה, דבר שהקשה על השליטה בקרב עשרת מונים. תוך כדי קרב נשמעה נהמת מנועים מדרום. ליאור, מאנשיו של אלמוג, הפנה מבטו אל הכיוון שממנו נשמע הרעש: "אני מסתכל אחורה. אני רואה שעשרים מטרים מאחורי מסתדר לו באיטיות טנק טי-55. המט"ק שלו עומד השוף בצריח. מבסוט, מתקדם. נכנס לתוך שורת הטנקים שלנו ועומד משמאלי במרחק כמה מטרים. הוא היה בטוח שאנחנו מצרים. אני רואה אותו ברור. הוא מסתכל קדימה, מחפש אופה דופקים את היתודים. אני מצווד אליו את התותח ונותן פקודת אש המצרי לא מחוגש. אבל כאן קרה דבר נדיר: הפגז היה עקרי המחלתי לעצוק בקשר — אין לי ירי! אין ירי! והבחור המצרי הזה מסתכל, רואה פתאום תותח בתוך הפרצוף שלו, ומבין שאנחנו לא בדיק מצרים. ואז הוא התחיל לצווד אלי באיטיות את התותח".

גיורא (בעל הפנס מצר, "לכסיקון") עמד בצריח הטנק שמעברו האחר של הטנק המצרי. מיד הבין את חומרת המצב. בהקדימו את הטנק המצרי כשבירר של שניה, שילח בו פגז והציל את ליאור ואת

קרבות פנים אל פנים התחילו כל הלילה במרחב התעלות של החווה הסגורה

אנשיו. בהתגוב הקצרצר נראו שני טנקים נרתעים אחרת, ומתחמקים מן הלהבות הכההחות שאחזו בטנג המצרי. בהאזינו לרשת החטיבתית, הבין אלמוג את חומרת מצבת של החטיבה. הידיעות שבקעו מן המכשיר היו קורעות לב. הסתבר כי בעיית צומת, "טרטור" מחמירה. לא היה זה מארב — אלא מגנן מבוזר היטב. טנקים ונגמ"שים נלכדו בצומת בזה אחר זה, והצטרפו אל הכלים שאבדו שם לאלמוג. שריונאים לכודים קראו לעזרה. כוחות יחידים שמאחור עשו כל הליכה לחילוץ נפגעים ופיגועים לתחת האיסוף הגדודית שהתמקמה בבונקרם של מעוז לקקו. אש ארטילרית שנתתה לכל אורך הכביש — פגעה שוב ושוב באנשי החי"ר החשופים.

סרטי הקלטת מן הלילה הגורלי נשמעים כסיפור מתח מרתק יותר מן המילה הכתובה, יותר מכל סיפור אישי. מקנים הם שמץ מן ההתרגשות, השמחה והעצב של ליל הצליחה. זריחה, שיחות קצרה צרות בין מפקדים, פקודות, הזיות, ועקות ומעל לכל — שמות הקוד המפורטים שעל מפות הקרב: "אהבה", "טרטור", "לקקו", "עכביש". הבה נאזין לרשת החטיבתית ברגע אחד של הקרב:

אמוג (ליואב ברזף): האם נראה לך שבמרחב בין "לכסיקון"

"טרטור", "נחלה", "מצמר" יש אויב? עבור.

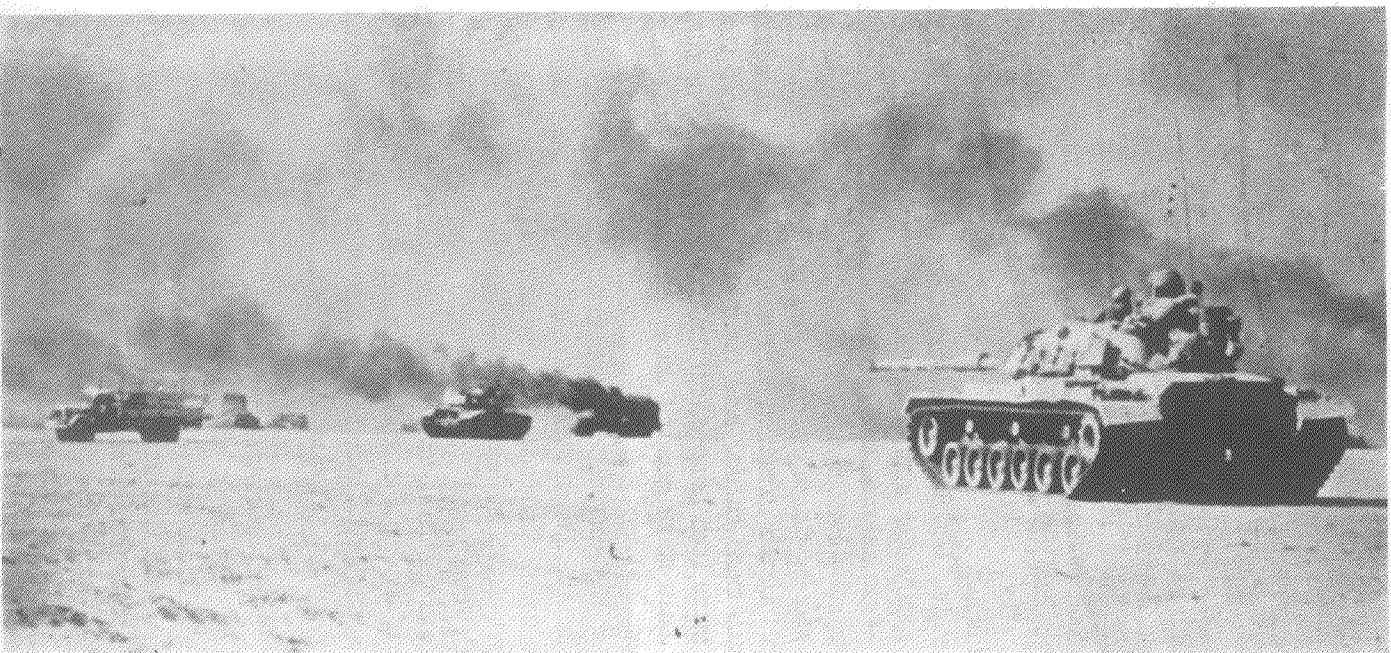
יואב: חיובי, אבל אני לא יודע אם כליכר הצניני כמו זה

שמגיב ממזרח. התרגשות שלנו היא שציר, "נחלה" יחסית

נקי...

כאן קוטע את השיחה בהתרגשות קצין המודיעין:

קמיון: הודעה דחופה, אנני יורים לעבר מפקדת חטיבה מצרית.

טור השריון פרץ אל לב המערך המצרי בסערה, כשהוא מותיר אחריו מאות טנקים, משאיות ואהלים עשנים

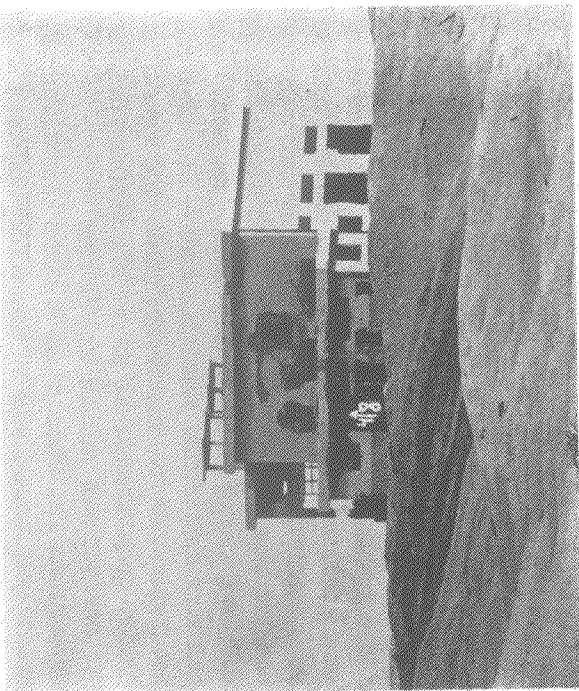
הידידות שהיו עכשיו נורו לעבר מפקדת החטיבה המצרית. עבור אמנון (לפא"ל אלמוני): זה אחת! אלה הכלים שלך! המשרד באש. עבור לכבוד. אתה יורה על הסמכה של האויב!
 (כאן יוצא אמנון משלוותו האופיינית וקורא בהתרגשות):
 תשמע אותם! הפעל גם ארטילריה!
 (רעמי פגזים נשמעים בזה אחר זה)
 אש תופת! שתק אותם! עבור.

הלוחמים מן ההתשה

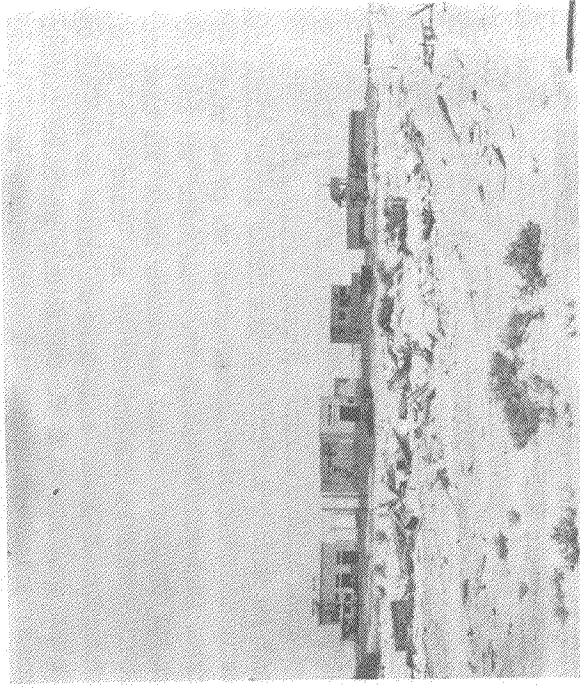
את כוח השריון שנע בעקבות יהדת הסיור אל לבו של המערך המצרי תוביל רס"ן ישראל בן-ארי המוזקן — חשוף בצריח. כשפרצה המלחמה היה ישראל חנוך במכללה הבין-יזרועית לפיקוד ולמטה. גם ילדינו בנפש, רס"ן זאב שפס ורס"ן חיים, לא היו משובבים במערך הקרבני. יחד אתם ירד ישראל לסיני ונדד בין היחידות בתורו אחר תפקיד קרבי כלשהו. מבוקשם ניתן להם ובחזית סיני הופיעו השלושה בליל הצליחה בתפקיד פיקוד — ישראל בראש גדודו של עומר, חיים וזאב בהתקפת ההטעיה של החיבת טוביה על מערכי "מיסור".

ידדות אמיצה שררה בין ישראל, זאב וחיים. מאז הכירו זה את זה נפגשה דרכם לעמים קרובות והם חיו זה את חיו של זה בחזית ובעורף כאחד. במלחמת ששת הימים עברו את טבלת האש הרא"שונה; דרכיהם הצטלבו על גדות התעלה כאשר נשאו על כתפיהם את עולה של מלחמת ההתשה; הם היו נציגיו של דור לוחמים חיים — הגיבורים האפורים של התעלה. גבורתם לא הייתה נוצצת ומבויקת — מפוריחות ומגורות היתה התהילה לא הייתה מנת חלקם ובעורף לא שמעו עליהם. אולם בקו בחזית בין המעוזים נישאו שמותיהם: אדם ויילר, זאב שפס, חיים, יעבץ, ישראל בן-ארי, דגן יצחק, קלמן מגן ואחרים.

"ישראל בן-ארי הוא בעל מעמד מיוחד; ותיק שבותיקים, כמעט תושב קבע בתעלת סואץ", כתב עליו "מעריב" כשארחו ב.ה.איון השבועי "הפופולרי" סיפר ישראל: "התקופה הראשונה בתעלה הייתה נעימה, נוחה, אך מרתקת. שחינו במים. דגנו דגים, שחקנו על החוף. זה היה, כפי לא נורמלי. המלחמה הייתה רחוקה, גם אם אורחותיה היו מפורזים בכל מקום. כולנו היינו בטוחים שזה נגמר. הכל הלך על מי מנוחות. היינו גברים כלי להתאבד. זה השתנה כמובן, מן הקצה אל הקצה בספטמבר '68, כאשר ירדה עלינו ההפגזה הראשונה. המלחמה שוב הייתה כאן: חמת, לוחמת, הורגת."
 "אני זוכר את ההפגזה הראשונה כאילו זה היה אתמול. ישנם דברים שלעולם אי-אפשר לשכוח. זה היה בשבת בארבע אחר

בניני החווה הסינית. המתנבוח היו יפאנות אך הכינוי נדקף וכנס לתיסטוריה

הצהורים, חזרתי מסיר וראיתי את הפגז הראשון נופל באזור האיי סמיליות. רצנו לתוך הבונקרים. היו או הרוגים רבים. בהפגזה ראשונה זאת, אבל איש מהחייה שלי לא נפגע. ניסינו לחיות במסגרות של זמן — אבל החמנות הוציפה, לפעמים היומיומיות, היו טוברות הכל. בדרך כלל האנשים היו ישיבים ארבע שעות, עובדים שתים-עשרה שעות — ושוב ישיבים כמה שעות אבל הזונות היתה כל כך גבוהה, שאי-אפשר היה לקיים סטנדרטים של סדרי יום קבועים. היו גם תקופות שההוראה היתה בפשטות: אמור לישון! היינו ישיבים עם חגור וניסק מלא, מוכנים לבצע פשיטה מעבר למים. חוד שניות יכולתי לחוציא את כל החבריה ללחמה או לעמדות-קרב. ובינים כל עוד היתה הפגזה היתה לנו עבודה, עבודה, עבודה — פתיחת דרכים, גידור, שיפור גישות לבונקרים, ביצורים, תצפיות שמירה.

הזמן חזל למלא תפקיד. הוא לא היה חשוב. הכל נעשה לך מטושטש. החלוקה בין היום והלילה מקריה. השמש זורחת, הירח מופיע — מפסיקים לשים לב לזה. הכל נעשה שונה. אתה יושב בבונקר, החובש שלגו מנגן במפוחית-פה. הוא היה מנגן נפלא. יושבים ושרים. בחוץ רוערת האדמה, נחרשת מתבטוניהם של הפגזים. זום. ופה — וישיבים ושרים, והחובש מנגן...

„פחדים, פחדים! יעוד איך פחדים! הבניה היא רק לתחנך על מצרים, שפשו מעבר לתעלה. ובל האנשים שלנו נלחמו למופת. לא היה אחד שלא מילא את תפקידו תחת איש נוראה בדייקנות. מטוסים מצרים השליכו עלינו טונות של פצצות. אין איש אחד לא הסתלק מעמדה. לא קרה דבר כזה. אני זוכר שפעם הודיע לי ה"צפיתן: קבלתי פגז בתצפית ולא נפצעת, המפקד, אני נשאר פה. כעבור דקות ספורות: קיבלתי פגז שלישי, המפקד, אני לא זז. הודעתי לו: כעבור דקה: קיבלתי פגז שלישי, המפקד, אני לא זז. הודעתי לו: עזוב את התצפית ורד לבונקר! הוא הספיק לעזוב. וכעבור שתי שניות נעלמה עמדת התצפית שלו לגמרי מפגיעה ישירה.

אני לא חשבתי על המוות. רציתי נורא לחיות. הרגשתי שאני רוצה. אבל קרה דבר מוזר: השבת רק על המשפחה. לא על עצמי, מה יגיד אבא אם אני איהרג. איך תחנך אבא. אבל אף פעם לא ראיתי את עצמי בדמיוני כהרוג או כפצוע. רציתי שזה ייגמר. זה ברור. החברה היו מדברים ביניהם: האם נוכל פה? לנסוע כאן בלי לחשוב שהפגז התורף רדף אחרינו? אנתו קראנו לכל פגז שהתפוצץ קרוב אלינו בשם, הפגז התורף. „ההודעה על הפסקת האש באוגוסט 1970 עוררה הגשת הקלה, הקלה בבירה. כאילו שאהה הולך המש כמות קילומטר עם משא של מאה קילו, בשמש לוהטת. בלי

מים, ואתה יודע שאהה עוד מעט נופל, ופתאום בא אליך אדם ולוקח ממך את המשא ומוטיב אותו על כסא נוח בצל הקירי, ומניש לך משקאות קרים וסגריה טובה.

עזרה — בליל ה-15 באוקטובר — דוביל רס"ן ישראל בן-ארי את חייליו אל תוך החווה הסינית. זו צפנה הפתעות קטלניות.

הפריצה צפונה

תחילה היה ספטוף של נק"ל ומקלעים. ואז, ככל שהתקרב הטנקים אל ציר „שיק" והצפנו ממנו — מצאו עצמם בתוך מתחם דיוויזיוני ענקי. כפי שהתברר לאחר מכן, היה זה המרכז המנהלי של הארמה השנייה, אליו הסתפחה חטיבת טנקים מצרית עצמאית. המחנה היה מדהים. לנגד עינינו הבלתי-אמינות של השריונאים הפורצים התרוצצו בתוך האפלה אלפי חיילים מצרים שנשו על נפשם. משני צדי הדרך נתגלו מחפורות לרוב ובתן מאות טנקים, נגמישים, משי איות מסוגים שונים, טילי קרקע-אוויר, תחנות מכים, רכב פיקוד ותלוק ומצבורי תחמושת — שחלקם היו מכוסים ברשתות הסוואה. היתה זו חריה מתמכת.

כוח הישראלי פרץ במהירות אל תוך צינול המתכת כשהוא מוטף מערבית לכביש ודורס את כל הנקרה בדרכו. ישראל, עמרים, ג'תו, רמי, יפתח, זרון וחבריהם — הפעילו את כל כלי הנשק כאחוזי תוזות. הם ירו בעוז, במקלע המפקד ובמקלע המגביל. הם סחטו את ההודים שוב ושוב והשליכו רימונים לכל עבר. תוך שניות אחרות היה המצבור הענקי של רכב ואדם מואר באור האדום-צהוב שהפיצו הכלים הבורעים. צעקות בערבית נבלעו בשאון מצבורי התחמושת המתפוצצים. מתוך השוחות והמחפורות הגיעו חיילים מבוהלים — שחלקם היו עטופים בשמיכות. אחדים גיסו להשיב מלחמת מצרית הטנקים ראו המפקדים חיילים מסתערים לקראתם מטוחים של מטרים אחדים.

השיטה המטורפת נמשכה לאורך חמישה קילומטרים. כל הזמן היתה רשת הקשר מועסקת בדיווחים קצרים: „מימני", „משמאל", „דפוק פה", „דפוק שם", ככל שהתקרב הכוח לציר „ארסה", נעשה מערך האויב דליל יותר ויותר, ושאון הקרב גדם בהדרגה. בסופו של דבר נעלמו המצרים וכלי רכבם. השריונאים מצאו עצמם בודדים כעשרה קילומטרים צפונות למעונו מצומה. מאחוריהם נותר כוח עצום ורב שעיניו לא טוהר. רק עתה נפגז לבדוק את מצב הגדות, וגילו כי הוא חבול ופגוע וכי רק שלישי מהכלים כשירים להמשיך בקרב. בין הלאחמים שנהרגו במהלך הקרב המסחרר היה גם רס"ן ישראל בן-ארי. הוא נפגע בראשו תוך כדי תנועה כשהוא חשף בצריח ונהרג.

באותה שעה ממש היו חברי, זאב שפס חיים אלקו, מרפ"ם בפ"ם לח"ץ את חיליתם מתוך שדות המוקשים של מחנה מישור, בפאת הצפונית של החוזה הסינית. המישה ימים לאחר מכן נפצע קשה חיים אלקו בקרב שריון באותו אזור. למחרת, נהרג זאב שפס — הצלע השלישית במשולש — במקום קצר מן המקום. הוא נפל לאתר שנפצע כמה פעמים וביצע מעשי גבורה בזה אחר זה.

מצפון החל האויב לחוץ כלפי הכוח הנוקף, דר-קרבות של טנקים התחילו ממוחים קצרים. הלוח הלך וגבר. הביטוי על התצ"ם הצבועים שהתברר על מפות הקוד, הכין המה"ט אמנון כי גדודי המרחלים פרושים על שטח גדול מדי נוכח הלוח המתפתח. הסתבר גם כי הם מנותקים, למעשה, מן הכוחות שבעורף, שכן מגזן נ"ט גדול שהתגלה לפתע בצומת, טרסור"ה חסם באורח אפקטיבי את ציר "לכסיקו". בשעה חשע פלטו מכשירי הקשר דיווחים על הערכות המצרים להתקפת גנד מצפון בסדר גדול של שני גדודי טנקים. הלחץ על גדודו הפצוע של עמרם היה מסוכן מדי. אמנון אישר לעמרם לסגת, ולייצב קו הגנה במקביל לגודו של אלמוג, כקילומטר אחד צפונית-מערבית לבתי המשאבות.

בעודו נע דרומה, הבחין עמרם בשני טנקים מצרים החוצים את מסלול נסעתו במרחק עשרים מטרים. מיד ירה באחד והדליקו, אך בעודו מכוון אל הטנק השני — הודיעו חכ"ל שלו מפגיעת פגז והחל לעלות באש. מהדף הפגיעה נפצע עמרם ונזרק מן הצריח. מיד הולץ והובא אל החנה מאולתרת לאיסוף הפצועים. שהוקמה בשטח ליד טנק המח"ט. אמנון מיהר אל טנק המפקד הפצוע ונישק את המג"ד על ראשו. כל אותו הלילה נמצא עמרם בתא הטנ-קשר ושמר על קשר עם סגנו נתן, שנטל את הפיקוד.

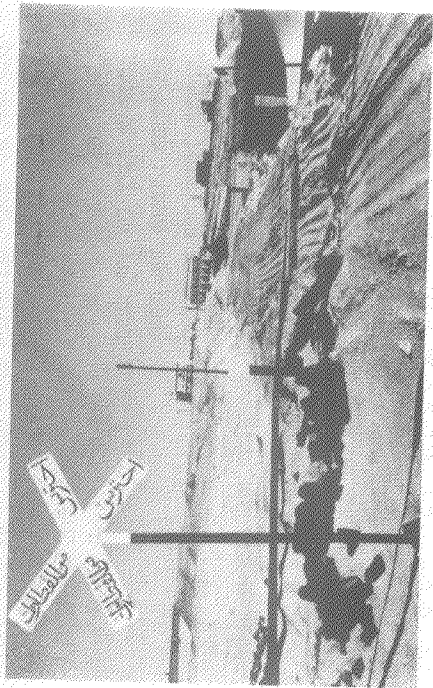
הסנה הבוער

לקראת הצות הגיע שוב דיווח כי כוח של 20 טנקים מחטיבת השריון המצרית מפתח התקפת גנד מצפון לדרום. אמנון מיהר להתגבר את נתן בחדרת משנה מיוחדת הסיוח של יואב ביום בפיקודו של סגן רפ" בר-לב. רפ" הגיע אל המלחמה מפאריס, ובאותו מסוס חזר גם יואב מטוילו בחוף-לארץ. במהלך הטיסה ישבו שני אלה זה בצד זה, וניסו לשער כיצד ישתלבו במערך הכוחות הלוחמים.

עתה הפכו ההשערות למציאות, והשניים היו נמוגים בקרב שריון מור במרחק קצר זה מזה. כוח התגבורת מיהר לנוע צפון-מזרחה, כשהוא מנווט את עצמו על פי המדורות הבערות שבשטח. רפ" בר-לב העמיד את הטנק שלו ליד הטנק של נתן. שני המפקדים הביטו זה בזה, אך הבחינו רק בצדויות כוחות על רקע הדליקות. באמצעות מכשיר הקשר הורה

האש בטרסור היתה בעוצמה רבה. פגזים נ"ט ופצצות אר-פיג"י נורו כמו צרורות מנק"ל

הצטלבות כביש "למסיקו" — ציר "שיק" ברקע נראים בני המשאבות של החווה הסינית

בבית הטנק מנעו ממנו להשתמש בתותח. ואו שלח בו הטנק המצרי האחר פגז נוסף מתוך האפלה ופגע גם בטנק שלי. מעוצמת הפגיעה נודדעו הטנק, שניים מניצולי המחפורת נהרגו מיד. יתר האנשים זינקו מן הטנק בזה אחר זה. תוך שניות ספורות הפך הכל למאבקי אש. יפתח נפצע קשה.

"מערב לטנק קרוב לכביש, מצאנו שוחה, כנראה של איתח פגז. התג שלי גרר אותי אל השוחה. חבשו אותי ירו עלינו מכיוון מערב, כיוון התעלה. הגיע טנק אחד לחילוץ. כל מי שיכול היה לקום קפץ על הטנק. אותי לא ראו. נשארו לבד, יחד עם החובש שהיה בהם. "שדה הקרב נתגלה לעיני כמו סרט סינמסקופ צבעוני. הטנק שלי בער והאיר את השטח. טנקים ונגמ"שים ישראלים ומצריים חתכו לכל הכיוונים והיילים מצרים נמו ברגל במרחק מטרים ספורים. הטנקים שלנו החלו להסתלק מן האוויר. ידעתי שאם לא נעשה ריש, הטנקים הרבים. לבסוף הצלחתי לנער את החובש ההמום. הוא משתן — נישאר שם בלב הכוח המצרי. הפציעה הקשתה עלי. לא יכולתי לעשות הרבה. לבסוף הצלחתי לנער את החובש ההמום. הוא יצא אל עבר כוחותינו, אך בדרך חזרה התבלבל ורץ אל טנק מצרי. כשראה את מפקד הטנק מכוון אליי אקדה — נמלט. נשארו לבד. שוב ושוב נופתי בדי החבושה מנסה למשוך תשומת לב באמצעות התחבשות הלכנת. התפללתי שלא יגלו אותי טנקים מצריים. פתאום עצר אחד הטנקים, ומן הצריח זינקה אלי דמות. היה זה רמ"ק מפקדי לשעבר בקורס מפקדי טנקים".

בתן להפך לייצב קו הגנה מערבית לו. כלפי צפון. רפי אישר. והחל לנוע מערבה כשמשכו של נתן עוקב אחריו. בעודו נע, ספג הטנק של בריל פגיעה ישירה ומיד עלה בלהבות. הנגמ"ש שנסע אחריו בפיקודו של עמי פרידמן הפצוע ניסה לשבור כיוון ולצאת אל החש"ר. כה, אך מיד נפגע גם הוא. יחד עם הטנק של רמי מתן חש נתן אל השטח המואר. כשהוא חושף עצמו לאש האויב. מן הנגמ"ש השורף הצליח אבישי, הטנק של נתן, לחלץ חייל שהיה עדיין חי. היה זה עמי פרידמן שנפצע בפעם השנייה. נתן העלה אותו על צריח הטנק, גיסו אל קו העמדות, שם פונה הפצוע אל נגמ"ש הוחל דרומה אל ההאג"ד החטיבת. בדרך עלה הנגמ"ש על מארב, ועמי נפגע בפעם השלישית באותו לילה ונהרג.

דקות אחדות לאחר מכן זיהו נתן את הטנק שפגע ברפי בריל. והשמירו בו-קרב קצר.

מצפון לציר "שיק" בערה אבוקה עצומה. היתה זו התנת מכ"מ מצרית שנפגעה באש הטנקים הפורצים של אלמוג. משלבו הראי שונים של הקרב שימשה סימן איכון וזיהוי לכוחות המגנשים בשדה הקרב. במתפרת הגדולה שהקיפה את מכשיר המכ"מ החולק היו מוטלים טנק ונגמ"ש פגועים ולידם הסתרו כתריסר לוחמים, חלקם פצועים. לוחצים היו בתוך בין כוחותיו של עמרם לבין אלה של אלמוג. כל העת קראו לעזרה חוששים מן יפלו קיבן לזיהוי מוטעה. שאלת חילוץם מהיר של הנפגעים לא נשכחה ממפקדי הכוחות אפילו לרגע בסערת הקרב. שוב ושוב פלטו מכשירי הקשר הוראות מפורטות לחילוץ, כשהו מנוקות דרך יחידות משנה קטנות שהוקצו למשימה זאת בכל גזרות המערכת. פעולתו הראשונה של רס"ן נתן כמפקד הגדוד היחה לחלץ את האנשים שהיו לכודים במתפרות. שני טנקים בפיקודם של סג"מ יפתח יעקב וסג"מ ירון פיק ניזומו תחת אש אל האנשים שזיהו עצמם באמצעות נצנוצי פנסים קצובים, ובעוד ירון נותר בחיפוי, גלש יפתח אל שפת המתפרות והעמית בזה אחר זה את תריסר הלוחמים לתוך הטנק. רק אדם אחד נשאר שרוע על סיפון הטנק. מטענו האנושי הסתכם בחמישה עשר היילים.

בעוד יפתח מסיים את פעולת החילוץ, הגיחו מכיוון הכביש שני טנקים מצריים מדגם טי-55. מטרים ספורים הפרידו בין שני זוגות הטנקים. ירון, שנתר בחיפוי, הבחין בהם בעוד מועד: הוא מיהר לצוד את חותהו ופגע באחד הטנקים המצריים. אך בעודו מתכוונן לשגר פגז נוסף — נילח תקלה בצידוד התותח. הטנק המצרי האחר הקדימו ופגע בו. מן הטנק הבוער זינק ירון, פצוע.

משנפנה יפתח מן המתפרות ראה לתדהמתו את הטנק של ירון ואת הטנק המצרי בוערים במרחק קצר זה מזה. הוא חש אל עבר הטנק של ירון, למעשה היה חסר אונים, כיוון שהלוחמים הרבים

ענה היה אלי מוביל את לחמיו בדרך הבנונית אל עבר המעלה. כמה עשרות שעות בלבד קודם לכן, בהתקדש חג הסוכות, שוחח אלי עם המראיין יעקב אגמון. היה זה בעיצומם של קרבות תבלימה הקשים בסיני. סליל ההקלטת, השמור באולפנים של גלי צה"ל, שודר שוב ושוב מרבבות מקלטי רדיו בכל רחבי ישראל בקע קולו הבוסת של אלי:

„המלחמה היא של כולנו. המטרה היא של כולנו. לי יש איוו משענת כלשהי; איתנה קצת יותר מווי של אדם חילוני — משענת העבר. ההיסטוריה שלנו. אריק שרון אכר לנו, למי שקרי המחות, לפני שיצאנו לקרבות: „תכניסו ללב האנשים את הציונות שלנו. זה מה שיעורר וזה מה שיעורר בקרב. אנשינו חייבים לזכור את העבר, עליהם להמשיך את מסורתם של דוד, שלמה, יהודה המכבי, של גבורת החשמונאים ותקופת השואה. כרגע, בשעת קרב, אינני מבחין בשוני גדול בין אדם דתי לחילוני. המשימה היא של כולנו — הצלת עם ישראל.“

לצידו של אלי, בוחל"מ המתקדם, היו מיטב לחמיו הסירות — מטי הגיניג, „כבש“, עמרי עצמות, יחזק גר כהנא, אביגדור ברביש, איציק סופר ורחמים בן-שושן. אחיהם של איציק ועמרי נעו מאחור בוח ליימים העוקבים שעל הציר. איציק סופר נשא עמו פרט לנשק האישי גם את המצלמה שלו. את „טבילת האש“ כעלם קרב עשה איציק במלחמת ששת הימים. עם תום המלחמה פוּחַ כמה הערוכות של צילומים מן המלחמה, וזכה לשבחים בישראל ובה"ל. את קור מועדון הסירות מקטש עד היום צילום הרהיבית בירושלים שאותו הקדיש לסירות. לאחר שהשתחרר יצא לניו-יורק, שם למד טלוויזיה וקולנוע בבית-הספר הגבוה לצילום והתקבל לעבודה באחת מחברות הסרטים הגדולות בעולם. הוא הפיק סרט יפהפה על סיני, אשר זכה להצלחה בארצות-הברית. ביום שבו פרצה המלחמה נמצא בניו-יורק יחד עם אחיו, יוסי, השניים הצליחו „להסתנו" למסוס הראשון שהוזר לישראל, ועתה נלחמו יחדיו בתוך הנוף המדברי ששימש השראה לצילומי היפים של איציק.

אלי שגיא הוביל את טור החול"מים כשהוא מנווט על הציר בעקבות שרשראות הטנקים של יואב ברום. הוא נותר שלא לטות מן הדרך, מתקש פן יעלו חול"מים על מוקשים, או ישקפו בביצות השטובעיות שלוחף האגם המר. בעוד הכוח הקטן מוגדש דרכו באפליה — תואר לפתע השטח, וממגנן הני"ט שבאזור הצומת גשתלחה אש רצחנית אל החול"מים. הסירים חשו עצמם כאילו הם נתונים בתוך ארגז של אש. עוד בטרם הצליחו לפנות כה וכה, פילח טיל נותב את חלל האויר ופגע בשאון מהמם בדופן הימני של החול"מ המוביל.

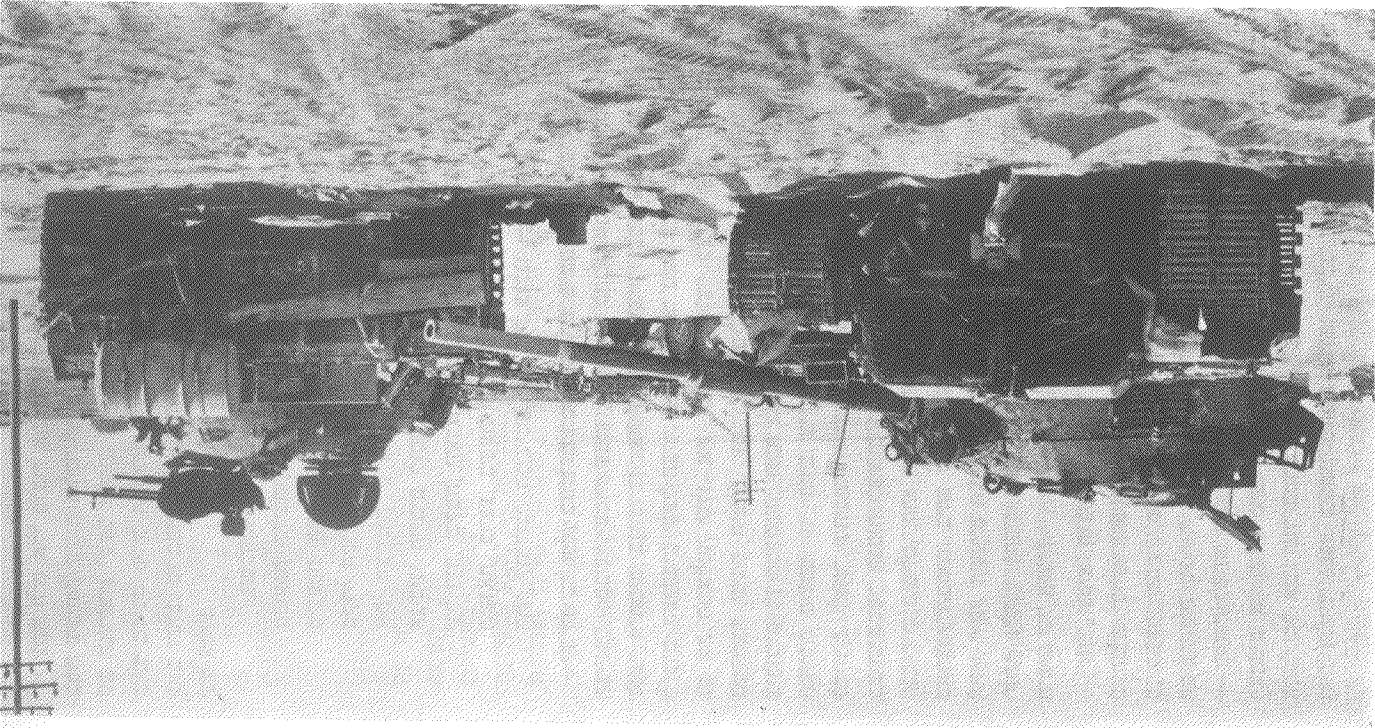
ואיש חי אל לבו סח: כנגד עֵבֶר קרב יָדוֹ אֶת דִּינָךְ חוֹמֶכֶת. וְאַתָּה אֵל תֹּאמֶר: יְסוּדֵי כַפְּפֵי יְסוּדָךְ מִן הַיָּם יַעֲרֹף מִתְחַרֵּף. (גתו אלתרבו)

המאבק על פתיחת הצירים

המשימה העיקרית בעלב זה — סחור צירי „עכביש" ה„טרטור" לשם העברת כוח הצליחה — טרם מולאה. משימה זאת הוטלה על גדוד הטנקים של שעייה. תנודד היה צריך לטהר את השטח שבין „טרטור" לבין „עכביש". אך כיוון ששטח זה מבוותר בתלות השקיה — דבר המנוע אפשרות תנועה בפרסה — נקבע שפלוגה אחת בפיקודו של אהוד הסודר את ציר „עכביש" ואילו הפלוגה של גדעון גלעד, בפיקוד המג"ד, תנוע במקביל ותפתח את ציר „טרטור". הכוח של אהוד פרוץ בציר „עכביש" נתקל בהתנגדות דלילה וחברי אל כוחות הצליחה שהמתנו קצרי רוח במעלה הציר, לעומת זאת ישאר ציר „טרטור" חסום. כוח המג"ד נפגע קשות בצומת.

מן הדיונות שמדרום למעון לקבו המשיכה לחניח שדרת המסע. בזה אחר זה עלו הכוחות אל הכביש והכו צפונה בכל עת, אך הם התנפצו כנגלי הים אל צוק הסלע האיתן שבצומת „טרטור". נסוגו לאחור, ושוב הסתערו קדימה. עתה הגיע תורם של אנשי החי"ר. סירות פקידו של סא"ל משה עלתה אל הכביש מן הדיונות והתפצלה לשני ראשים. כוח אחד שעט בעקבות גדודו של שעייה ונלכד אף הוא בצומת. הכוח האחר פנה על ציר „נהלה" אל עבר התעלה משימת הסירים הייתה לטהר את הציר מהכביש ועד מעוז מצמור ולהכשירו למעבר כוחות הצליחה שעשו ברגעים אלה הכנות אחרונות לתנועה.

טרן אלי שגיא, מפקד החול"מ המוביל, היה אחת המוריות המיוזרות שלחמו אותו לילה בחווה הסינית. חובש כיפה, מוזקן ובוגר ישיבת הפותל בירושלים, נראה תחילה כנטע-זר ביהודה הנקישה. אלא שלמעשה נקלט יפה, והתגלה כדמות מיוחדת של מפקד ומנהיג היודע לסחוף את אנשיו. תפקידו חייב אותו להשתתף הדיר במרדפים ובתקלויית עם מתבלים — אך הוא לא חש שנאה כלפי הערבים. בעת שירותו ברצועת עזה הציל קבוצה גדולה של ילדים ערבים ממות בטוח כשהידרדר עליהם כלי רכב. בפעולת ההצלה נדרס בעצמו ונפצע. על מעשה זה העניק לו הרמטכ"ל את עיטור המופת.

הכלי העמוס לעיפה בדרך ותחושת — עלה בלהבות. במשך שנה ארוכה התפוצצה התחמשת וריסקה את הכלי על לחמיו. בשוליו של ציר „נחלה” בין כיצות המלה, נתגלגלה מצלמה חרוכה ומעוכה.

הצנתנים צולחים

השחר הלך וקרב. מפקד האוגדה החליט שלא להמתין לפריצת ציר „טרטור”. שירות הכוחות הצולחים החלו לזרום אל התעלה דרך ציר „ענביש” „נחלה” מעמדותיהם שליד מעוז מצברי ראו יואב ואנשיו את הטורים הארוכים של החולמים שנשארו עליהם כוחות הי”ר וסירות גומי ואלומיניום. הטור נע בדומיה במרחק שבנות. מאות מטרים בלבד מצומת „טרטור” שם התחולל הקרב הנורא. זמן מה לאחר מכן דיווח מפקד הצנתנים הצולחים „א”מ דני כט” כי כוח החלוץ צלה את התעלה והקים ראש גשר בגדה המערבית. אך עם עצם הספוק שבהישג, ברור היה שאם לא תובסה השליטה באוויר הפריציה, ואם לא יפתחו הצירים — עלול ראש הגשר להפוך מלי-כודת. במעלה ציר „טרטור” היה תקוע הגשר שהיה חיוני להעברת התגבורות, ואילו הציר עצמו היה עדיין חסום.

בתוך הטנק שלו, בדיונות שמצפון לחוה הסינית, רכז אמנון על מפות הקוד ועשה הערכת מצב. הסתבר כי מצב ההטיבה היה קשה ביותר. כמעט כל הכוחות ספגו אבדות ניכרות. בין הנפגעים היו מפקדים רבים, וגם כלים למכביר אבדו. בגורה הצפונית פעלו יחידות חותמים המצומקים של אברהם אלמוג ונתן יחד עם המח”ט. היו אתם נפגעים רבים שהיו זקוקים לפינוי מיידי. אולם הכוח היה מנותק מעורפו ונתון ללחץ מתמיד של כוחות האויב — דיוויזיה החי”ר ה-16 וחטיבת השריון העצמאית שנשתפחה אליו — שינסו להדוף את הכוחות הפורצים. ממצרב ל„לכסיקון” היה ריכוז ארטילרי גדול, וממורח לציר הסתתרו עשרות טנקים ונגמ”שים בתוך מחפורות מדר-פנות וצלפו אל השריון הישראלי.

בעוד אמנון שוקל את צעדיו, הגיעו לפתע מתוך האפלה המישה גושים כהים והתקדמו בשאון רב הישר אל הטנק שלו ואל שני הנגמ”שים שהיו ערוכים באגפים. הטנקים התקדמו בשורה ישרה וללא היסוס, דבר שעורר ספקות כאשר לוחמם אמנון נצר את אשר מאמץ מבטו ומנסה להבחין בין אויב לאוהב. הטנקים התקרבו כאשר הגיעו למרחק של שלושים מטרים, היתה כלבו וחדאות מוחלטת — היו אלה טנקים מצריים! כשהוא מצודד את חותה הטנק במהירות שילח בהם אמנון ארבעה פגזים בקצב אש מהיר. כזה אחר זה עלו ארבעה טנקים באש הטנק החמישי נבלע בין תמרות העשן המתאב-כות ונמלט אל העלמה.

שבוע ימים בלבד לפני קרב השריון הלילי נשאל אל”מ אמנון

שנים מאובצת, הטקסים שהושמדו על ידי סגק המח'ט מפסו לציר שיק.

שפת האגם המר, בעיצומו של הקרב הנורא, התלכדו דרכיכם של שני הלוחמים האלה.
יואב לא היה איש שריון במקורו. הוא החל את שירותו בסירת גולני, ועל הגבורה שגילה בפעולת הגמול בנוקביב זכה בציון לשבח. במלחמת ששת הימים לחם בשומרון ונפצע בקרב. הוא למד באוניברסיטה מתמטיקה ופזיוק, וסיים בהצטיינות תואר שני בכלכלה. אולם משפרצה מלחמת ההתשה, ויתר יואב — לאחר התלבטות קשה — על תפקידו כמנהל בית-הספר בקיבוצו שפיים, והזר לצה"ל; הפעם — אל השריון, אל המדבר והתעלה. אל מלחמת יום הכיפורים הגיע הישר מטיל באירופה, וחוץ ימים אחדים קיבל פיקוד על יחידת הסיוור, בהחליפו את מפקדה הקודם, בניצי כרמלי, שנהרג.
הקצין בעל החוות הנצרית היה מחונן בשקט נפשי ובאומץ לב. המפקד שלגו קצין חושב, נהגו חייליו לומר: עתה הצדיק את האמון שניתן בו. כל הלילה ניהל את הקרב בקור רוח, כשהוא מקדיש דאגה מיוחדת לפינוי הפצועים והחללים של יחידתו. באחד השלבים המוקדמים של הלילה, כאשר נאה הקרב בחווה הסנינת לאחד משיאי, עלו על הרשת החטיבתית בזה אחר זה כמה ממפקדי החשנה, כשהם מודוחים בהתלהבות על פגיעות מדויקות במערכי האויב. יואב — הציון כעוס והציון משועשע — פלט בקולו השקט אל מכשיר הקשר: "אם כל אחד מתכונן להכריז על כל טק שהוא משמיד — אז גם

בראיון עתונאי: "אתה אישית — כאשר אתה בסערת הקרב, או תחת אש — אתה מפקד?"
השיב אמנו: —
"כן, אני חושב שכל אדם נורמלי צריך לפנה. זו תכונה שקיימת בקרב כל אדם, ואם אדם מסוים לא פוחד — אני לא מדבר על מישהו שנטבעו הוא פחדו, אלא על הורגשה הו של הפחד — אני חושב שמישהו אצלו לקוי. יכול להיות שכך תוצאה מכך הוא עושה דברים טובים, אבל כאדם הוא לא נורמלי".

"אני — לקראת כל ביצוע אני פוחד. חוששי, אני חושב שזה קורה לכל אחד. אלא שאתה נכנס לקרב האירועים, אתה נסחף במאורעות, ואתה מתגבר על ההרגשה הזו. למען האמת, כאשר אתה נמצא בתוך הענינים, אתה שוכח את כל מה שנעשה סביבך, ואתה מרכז את מרבית מעיניך במה שמתרחש בשטח. האירועים בשטח כל כך תכופים שהם לא מותרים לך זמן לחשוב על הדברים שיכולים לקרות לך, אלא איך תעבוד בצורה כזו, שאתה תהיה זה שינצח. והרי כל אירוע ואירוע שמתרחש בשטח — אתה רוצה לנצח בו, גם כפרט, גם כצוות וגם כיחידה".

צומת, "טרטור-לכסיקון" המשיך להיות צוואר בקבוק קריטי. כחודר הדיווחים המקצועיים והמסורבלים שורטו מאז ראשית הלילה דרך מכשירי הקשר — הלכת והתבהרה התמונה. מה שנראה תחילה כהמקלות גרידא, התגלה כמנגנון ניט אדיר. כוחות חי"ר גדולים מצויידים במספר רב של משגרי טילים, "סאגר" ובזוקות ארפי"גי 7, התפרסו בתוך תעלות ההשקיה שבאזור הצומת. עשרות טנקים ותותחים ממורח לצומת וממערב לו שלטו על היקף רחב של גזרת הקרב.

אמנו קיים קשר מתמיד עם מפקד האוגדה, אלוף אריק שרון, וידע כי בפריצת המנגנון והשתלטות על מרחב החווה מצוי המפתח להצלחת המבצע כולו. גורל המלחמה בחזית הדרום היה מוטל בידיהם אלה על כף המאזניים. במקרו את מצבת כוחותיו המודוללים, נוכח אמנו כי החטיבה סחוסה ופגועה ואישיה עייפים לאחר השעות הארוכות של לחימה קשה ביותר ללא הפוגה. הוא החליט להטיל את המשימה על יחידת הסיוור של יואב כרום.

"זה לא סתם במקרה"

מרחק גדול הציץ בין אורח החיים של אלי שאי, הלמד הישרי, בה לבין דרך חייו של יואב כרום, בו הקיבוץ למרות זאת היה היתה מן המשותף בהשקפת עולמו הבסיסית. ובין ביצות המלח של-

אנחנו דפקנו עשניו אחד. אבל אני מציע שלא נעמים את הרשת
החטיבתית בדיווחים כאלה.
היה זה למעשה יואב שגילה את ה"תפרי" שבין הארציות. שנבחר
כנתיב הפריצה הצליחה. ב-9 בחודש שלושה ימים לאחר שפרצה
מלחמת יום הכיפורים הסתנו המוח של יואב בין מערכי האויב ובילה
את הלילה בקרבת גדת התעלה, עמוק בעורף המוחות המצריים.
בבוקר סב על עקבותיו ושכ בדתרה אל קו הכוחות הישראליים. כפי
שהסתבר לא נשאר המבצע הניצח בגדר הרפתקה. הטיבות גילו
זה תפרי היחה מכרעת.

עתה בשעה שלוש לפנות בוקר החליט מפיק החטיבה להטיל
יהבו על השריונאים של יואב. הוא הורה לו לתקוף את מגנן הניס
שבצומת. ממערב למזרח, בתנאים שכיוון ההתקפה הבלתי-שגרתית
יפתיע את האויב. נותרו בקושי שעתיים עד שיפיע השחר.
המוח נע באיטיות ובוהירות. כשהוא בולש אל האפלה ותר אחר
מקורות ירי. על הסוללה שמצפון לציר, "טרטור" ומאחורי כמה שיחים
מדברים זהה ערוך קטע ממגנן הנ"ט שלא נתגלה לכוחות הפורצים
במשך כל הלילה. הטנקים והנגמ"שים נעו על הציר כשאגפם הש-
כאלי חשוף למגנן. כשהתקרבו אל הצומת נפתחה בבתי אחת את
תותחיהם, טנקים, בונקות ומקלעים. הציר הואר כאור יום.

יואב והטנק הצמוד אליו, בפיקודו של סמל יורם פריינדליך, הס-
תערו על האויב. החולל קרב אש מטוח קצר. יואב הצליח להשמיד
שני טנקים בזה אחר זה. יורם פרוץ אל הטנק השלישי, וכשהוא גולש
כמעט אל המחפורת שלו פגע בטנק הצפרי מטוח של מצרים שפר-
רים. יואב פנה עתה והסתער אל הצומת. אולם בטרם הגיע אליו —
פגעה בו פצצת בונקה. הוא נהרג במקום.

השעה היחה בדיוק ארבע לפנות בוקר.
שוב השתבשה ההתקפה על הצומת. הנגמ"שים של היחידה נעצרו
מאחור. יאיר פרוץ קדימה כדי להלץ את אנשי הטנק של
יואב. פגע במנוע הטנק והעלה אותו באש. האנשים זינקו מן
הטנק הבעור וחברו אל הניצולים האחרים. בסיוע אש ארטילרית
שהונחתה על איזור הצומת פוגו הפצועים. שלושת הטנקים שנותרו
מן הכוח המוקף הורו בדילוגים אל המפנות, כשהם משלחים אש
מפונרת אל המארב.

במחברת שנתגלתה כחדרו של יואב לאחר מותו נמצאו תשורת
הבאות. אותו רשם בערב יום העצמאות תשל"ל:

"שני מועדים מסמלים יותר מכל את שאיפת עם ישראל לחירות
ועצמאות לאומית ומדינית, ואת התממשות השאיפה הזאת.

הראשון הוא ה-9 הפסח, ה-9 החירות, והשני הוא יום העצמאות.
הזמן המפריד ביניהם הוא כשלושת אלפים שנה, ולמרות זאת סמוכים

הם זה אל זה בלוח השנה ובייחודם בעבור עמנו וביניהם כמו שני
גרות נשמה בין שני ימי מועד חג אלו. ניצבים שני ימי זמרון —
יום הזיכרון לשואה ויום הזיכרון לחללי צה"ל ומלחמת השחרור.
אולי יותר מכל מסמלת העובדה של צפיפות התאריכים, כי אין
לנתק בין הירידתו לשואתנו, בין עצמאותנו לחללינו, ואין לנתק היום
בין השכול לבין קיומנו הלאומי והריבוני. חשיב לדעת, ביחוד בימים
אלה, עד כמה קשורים ימים אלה זה בזה, עד כמה מהווים הם יחד
רקמה של עצב ומאב וגאווה, שהיא היא רקמתה של מדינת-
ישראל החופשית, של עם ישראל בארצו. טוב שכל הימים האלה
סמוכים זה אל זה. זה לא טחם במקרה".

הקרב האחרון של גדעון גלעד

הצומת נותר חסום. השחר קרב במהירות והתכה לשוב. את
המגנן הלך וחרף. עתה החליט אמנון להטיל לקרב את כוח הצנח-
נים של רס"ן נתן ש. כשהוא מסתייע בכוח הטנקים המואלתר של
גדעון גלעד. כיוון שהיה ברור, כי חלק גדול מן האבדות נגרם על-
ידי אנשי-הי"ד מחופרים, המצודים בנשק אישי ובמצעי ראית
לילה משוכללים, קיווה המה"ט שאולי יצליחו הצנחנים לעקור אותם
מן הצומת בקרב פנים אל פנים.

תכניתו של נתן היחה לפרוץ על ציר "טרטור", לודת מן-הצנח-
נים במעלה הציר, ולתקוף את המגנן מן העורף. לאחר אקומה
אסטרטגית, ערך נתן את המוח בשורת מסע, כשהטנקים של גדעון
גלעד מובילים.
גדעון גלעד היה מאותם לוחמים שהאירו את השכחו של אותו
לילה באור יקריות. בדומה ליואב ברוב לא צמח גדעון בשריון ועשו
חול את דרכו כצנחן. גדעון היה בחור מוצק בגופו וברוחו ועשוי
ללא חת. אומץ לב עשה לו שם בשריון. חיליו כבדו אותו ויראו
מכבו. רק הקרובים אליו ביותר הכירו גם את הצד האחר של גדעון
גלעד — את אישיותו הרגישה, הרומנטית; את אהבתו הגדולה
לסבע ולנוף הארץ, למרחבים, לאויר הצח. אולם איש לא ידע כי
מכונאי החייל הקשות נהג לכתוב שירים בסתר. הוא כתב שירים
תמימים על אהבה וטבע — על "אבטיח ירוק", "שקיעה אמונית",
"שכולת תופחת", רקיע וכוכבים", גלים ירוקים של קמה מתנני-
עת"; על "ספינות בסערה", "דגים מונסקים", "אילה בודדה בסתר-
נחלים", על הנגב. אילת. הג'רמק ועל כפפתו המושלגת של החרמון.
לאחותו תמר כתב:

"בואי אחותי ונבכה יחד
אם לצחוק לא נוכל עוד;
כי הליקה בחוץ עם הרוח

ואין חום מסביב וצלמות.
 רק צען מן האש עוד נותר,
 וכוכב מיותר הוא האור שנשאר;
 בנאי אחרת ונבכת יחד..."

אמרי ואחרת הצעדים של גדעון — התאומים אמנון ותמר —
 התגייסו בזמנם לחיל השריון, "תאומי שרייון" קראו להם. אולם גדעון
 הלך לצנחנים. חיל זה התאים יותר לאישיותו האינדיבידואליסטית
 ולאופיו הסוער. בעיצומם של קרבות הקלימה הופיע בפני חילי הפל
 לוגה כשהוא אוחז בידו נחש ארסי, "כשאני אומר שאסור לישון על
 החול — אני מתכוון לזה!" רעם בנופשו בנחש לעיני השריונאים.
 האגדות היפות מספרות, שכאשר נפל אמנון בקרב על צומת רפיה
 נדר גדעון לעבור לשריון ולקבל את הפיקוד על הפלוגה של אחיו.
 האמת פחות רומנטית, כמובן: את הבקשה להתגייס לחיל השריון
 הגיש גדעון זמן קצר לפני מלחמת ששת הימים שבה נפל אחיו. מיד
 עם סיום מלחמת ששת הימים הוא לחץ לגיוסו המהיר והשיג את
 מבוקשו לאחר שהתקבל לראיון אישי אצל הרמטכ"ל, רב אלוף
 חיים בר-לב. גדעון עבר הסבה לשריון וקיבל דרגת קצונה מלחמת-

ההתשה מצאה אותו כמ"פ טנקים בחזית הגועשת של התעלה.
 כשנסתיימה ההתשה ורפה המתח, רבו המבוכה וההתלבטות בנ-
 פשו של גדעון. על אף היותו קצין מצטיין היה המעבר לשריון כרוך
 במשבר. קשה היה לו להסתגל למסגרות, לשררה ולמרות. בסופו
 של דבר, חזר אל חוגים האורחיים שלוש הימים לפני מלחמת
 יום הכיפורים הצטרף אל ידידו מהמילואים שלמה ("שומיק") רוגוזי
 ינסקי בניהול חברה לעבודות פיתוח. עתה היו שני השותפים — גדעון

ושלמה — דוהרים, טנק בצד טנק, אל לבו של המערך המצרי.
 להימטו של גדעון בחזית הסינית נפתחה באות מבשר רעות. בער
 דו מתמרן על הדיונות בכיוון ציר "לכסיקון" סטה הטנק של גדעון
 וגלש אל אחת התעלות. הציר נחסם והתקדמות הגורד כולו שובשה.
 גדעון סירב לותר על הטנק וצעה מאצנים עצומים לחלצו. רק מקץ
 עשרים דקות חדר מן המאצנים, ובלב כבד דחף את הכלי עמוק אל
 תוך התעלה, לבל יחסום את הציר. הוא טיפס על טנק אחר הגדוד

המשיך בתנועתו.
 הפלוגה של גדעון גלעדי בפקודו של המג"ד שעייה נעה
 על כביש "לכסיקון", כשמשימתה פריצת ציר "טרטור" מורחה ופתיח
 חתו למעבר של גשר הגלילים. החוח וזהה בקלות את הגבנונית של
 מערו לקמן ואת הכניסה לציר "עכביש", שאותו פלגתו של
 אהוד. אש מפורחת נשתלחה מן האגפים והאירה את שדה הקרב.
 זמן רב עבר. רב מדוי היה ברור, שהטנקים המובילים חלפו בטעות
 על פני צומת "טרטור" ולא זיהו את הכניסה לדרך העפר.

הטנקים של אמנון נתקלו באויב עיקש וקשה לפיצוח. הנשק נגד טנקים המגוון של המצרים, הפך את המגן שבצומת טרטור לחומה בצורה

ג'ענו במהירות ללא אורות" נזכר שיעיה, "כל הזמן נורתה אש בק"ל, נסענו בדירוג, אחד שמאלה ואחד ימינה ודיינו ללא הפוגה מן המקלעים והעוזים שעל הצריחים כדי למנוע ממצרים עם בוזקות לפשוט אותנו. כשראינו רשף — הרבצנו פגזים, על הכביש ראינו שני טנקים בוערים. לפתע שמעתי את גרעון גלעדי ציעק בקשר: משכנו צפונה מדי! עלינו על מארב; כאשר הכתנתי בטעות — פקדתי לסובב את הטנקים ולחזור דרומה."

כשהתגלה הטור בלחבות הטנקים הבעורים שבצומת — נפתחה עליי אש צולבת מתוך העמדות הרבות. טנקים וח"י צלפו בוכה ממרחק של מטרים ספורים. שישת מן הטנקים נפגעו בזה אחר זה. ההתקפה השתבשה. במעלה ציר, "טרטור" ניצב גשר הגלילים מצפה להבאתו אל התעלה. אך הציר נשאר חסום. מדרום לצומת, בין הטנקים העשנים, החל שיעיה משקש את שרירי כוחו, "ניסיתי לרכו שוב את הפלוגה של גלעדי. גרעון שהיה מצפון לי, דיווח כי הוא הצליח לזהות את הכניסה לציר, טרטור". הטנק שלו נע כל הזמן קדימה ואחורה כדי לא להפוך למטריה עומדת. הוא ביקש רשות לפרוץ בציר יחד עם טנק נוסף שלצדו. אמרתי לו שיחכה עד שנרכז כוח חזק יותר ואז נפרוץ ביחד ונטשה את הציר. בתנועה לעברו נפצעי מרטנס פגז ושכבתי פצוע שלוש שעות בתוך הטנק. אחר כך באו הצנחנים ופיצו אותי."

גרעון גלעדי קיבל את הפיקוד על הפלוגה. מוד זמן קצר גיבש מחדש את הכוח המוכנה. בשעה אחת עשרה בלילה דיווח לטפקס הח"י טיבה, כי ברשותו המישה טנקים תקינים וכי הוא מוכן לפרוץ את ציר, "טרטור". אמנון הורה לו להמתין עד שיתבהר המצב.

בשעת הצות הגיעה אל הציר הפלוגה השלישית של הגדוד בפיקודו של גבי. גבי הכיר את גרעון גלעדי. במלחמת ששת הימים היה גבי הייל בפלוגתו של אמנון גלעדי — אחיו הצעיר של גרעון. יחדיו בלחמו במתחמי רפיח, ולגנד עיניו נפל אמנון הלל. עתה — שש שנים מאוחר יותר — נלחם שכם אחד עם האח הבכור בקרב גורא לא פחות, "הדקות האלו היו מן המוכנסים הקשים ביותר באותו לילה". אומר גבי, "אחה לא יודע מה קורה; אחה לא יודע איפה ההיילים של. ברור לך שהולך לקרות פה משוה לא סימפטי. איבדתי את הקשר עם מפקדי המשנה. התקדמתי עם שלושה טנקים נוספים למעוזי פצמור והכתי דרך הביצות ושדות המוקשים. עליתי על ציר, "לכסיקוד" באיזור החגת הרכבת הישנה, כמה מאות מטרים מדרום ל"טרטור". על הציר עמדו עשרות כלים פגזיים. ניסיתי להבין מה קורה שם, מי שייך למי. את המ"מים שלי לא מצאתי, את הטנקים שלי לא מצאתי. ירדה אש תוללת מסלול. בצריחו של אחד הטנקים הפגועים עמד הייל בודד וסחה את הדק המקלע. אמרתי לו לעלות

על הרישת שלי. "ליד הכביש גיליתי פתאום שלושה טנקים מאוישים ובלתי פגור עיפ. מיהרתי אליהם כמוצא שלל רב. החלטתי לצרף אותם לפלוגת רגלן, "מכבי נתניה. הגרל חוסף לתעתע בכוח הפגוע. כשתגיעו לאיזור לנסות אחריה ונמנע דרס אותי. טיפסתי על הסיפון ואל הצריח. אני מסתכל על המ"מ ומזהה פתאום את הפרצוף המוזקן של גרעון גלעדי. אנתנו מחליפים כמה מילים. הוא קצרי רוח ומוקפז ואומר לי: שמע, אין לי זמן, אני צריך לפתוח את הציר, אני אומר לו, חכה, רגע, נתארנו פה; אולי נרכז כוח גדול יותר. והוא אומר לי: לא, אני אני צריך להמשיך קדימה! הוא התחיל לנסוע בלי לחכות שארץ מהצריח. קפצתי מהטנק הנוסע. שלושת הטנקים של גרעון גלעדי נעלמו מן העין. היתה זו הפעם האחרונה שראיתי אותו."

כוח המאולתר של גרעון גלעדי, שעליו חוטל להבקיע את מערכת האויב בצומת, "טרטור", מנה שמונה טנקים — מהם ארבעה צפונה אל תועים וארבעה טנקים משרידי הפלוגה. גלעדי הסתער צפונה אל עבר הצומת. בעודו עוקף את אחת השלדות העשונות של הציר — עלה הטנק שלו על מוקש שהתפוצץ בקול נפץ עז. בפעם השנייה באותו לילה נאלץ גרעון גלעדי לנטוש את סוס המלחמה שלו. הוא עבר לטנק השלישי במספר. היתה זה הטנק של שלומיק ביינלובסקי, כדור רגלן, "מכבי" נתניה. הגרל חוסף לתעתע בכוח הפגוע. כשהגיעו לאיזור הצומת, נפל הטנק של שרעבי אל אחת התעלות, הטנק של צביקה יוגב החסיר את הפניה לציר, "טרטור" והמשיך. בודד צפונה; ואילו ארבעת הטנקים המסופחים נכנסו אל הציר ונסוגו ממנו במסיבות מפורפרות. עכבור זמן מה.

על ציר, "טרטור" נעו שני הטנקים הבודדים של גרעון ושלמה. בשעה ארבע ארבעים וחמש דיווח גרעון כי חצה את הצומת ללא בעיות וכי הציר פגור. אלא שבמעלה הציר ציפה לצמד הטנקים מגנון ג"ט גדול נוסף, שאיש לא ידע על קיומו. פתאום דיווח גרעון כי כוחות ח"י מצויינים בנשק נגד טנקים מסתערים עליו. ואז דמם מכשיר הקשר. על הציר החישו הצנחנים את המקדמותם. תלומת רגעייהם האחרונים של השריונאים לא נפתרה סופית. בשמש הנוקר של ה-16 באוקטובר נתגלו שני הטנקים מצפון-מזרח לסוללה של הציר, "טרטור". הטנק של גרעון גלעדי ספג פגיעות ג"ט רבות ונשרף כליל. הטנק של רוגוזינסקי לא נפגע באופן המור. בשידורו האחרון דיווח רוגוזינסקי לצביקה יוגב כי הוא שב אל הצומת. אולם הטנק נפגע במערכת ההסעה. ארבעת אנשי הצוות נטשו את הטנק ויצאו ברגל חזרה אל עבר הצומת. בעודם עושים דרכם נורו הארבעה מטוח קצר. גוויותיהם נתגלו בצד הציר. גרעון ג'סר, מיק" — השותפים בעסק בחיים האחרונים — נשארו שותפים במוותם.

אינטרמצו קצר: ההגדה העצובה לבנות קפלו

חלמי הנחנים יצאו לדרך בעקבות הנקיים האובדים של גלגלי חם תמרנו בינות לשלולת הטגום השרופים שחשמו את הכביש הצר החיליים ישבו שותקים, נעצו מבטים מאמצים בתוך האפלה כאילו ביקשו לקרוע בה הלוח. היו אלה לוחמים מנוסים; מאחוריהם היו עשרות פעולות נוגעות וחבריים רבים שנפלו — הסארה בנות, כינרת, קלקלית, המתלה, שחרור ירושלים.

את השור הוביל רס"ן נתן מבית-השיטה, ואחו היה מיכה קפוסטה הוותיק. במלחמת ששת הימים היה מיכה מפקד הסירת שהתבלה בקרבות האכזרים בירושלים, או הצטרף אליו מפקד הסירת בעבר, מאיר הר ציון. הפעם היה קפוסטה ה"טרנספסטי" תוך דקות מעטות עתיד היה לגלות, כי ציר "טרנסור" אינו פחות אומני מגשר הומים שלמרגלות שער-האריות.

על החולמי השלישי בטור פיקד סגן יוני קפלו. יונתן היה בן למי שפחה ותיקה מרמת-גן שהצמידה ארבעה לוחמים לחיל הצנחנים. סיפורה של משפחת קפלו — חוט של עצב משוך עליו.

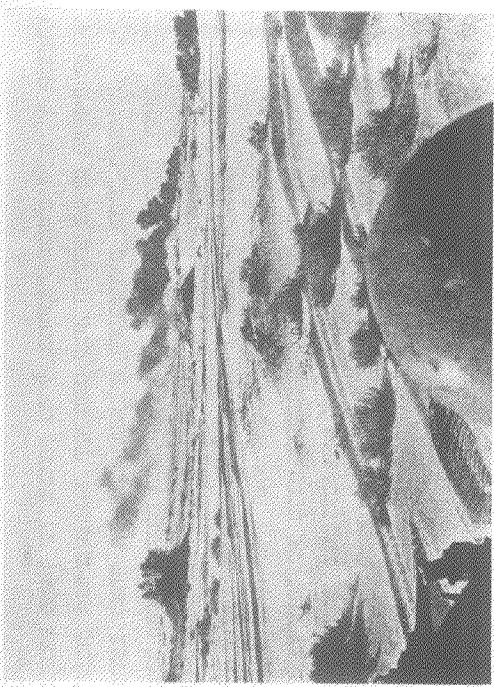
אבנר היה הצנחן הראשון לבית קפלו. הוא צמח בראשית שנות התמישים, התגייס לנח"ל המוצנח ועם סיום שירותו התקבל כחבר בקיבוץ חל-קציר, למרגלות רמת-הגולן שבה החיוו או הסורים, וממנה צלפו אל יישובינג.

ב-1959 השתתף אבנר קפלו במסבת פורים במשק כשרוא מחופש לכרטי. לפתע התלקחה משחת האפור החומה שבה מרת את גופו. תוך שניות הפך ללפיד חי הנסיגות לכבות את האש באמצעות חבטות מוזכרים אך ליבו אותה. שישה שבועות פרפק אבנר בין החיים והמוות, תוך יסורים נוראים, ובחג הפסח תשי"ט נפטר.

בבית קפלו נשתבשו סדרי החיים. אולם אחיו הצעירים של אבנר היו נחוצים בדעתם להמשיך בדרך. בזה אחר זה התגייסו יוסי וצמיר והבשו את הכומתה האדומה. ואי כטרם הגיע מועד גיוסו על יונתן הצעיר — פקד אסון נוסף את המשפחה: האם רחל לקחה במחלה כמארת ונפטרה, חמש שנים בדיוק לאחר מותו של אבנר. וכשהגיע תורו של יונתן להתגייס היה האב החמום, ישראל קפלו, נחוש בהחלטתו שלא להתיר לו להתגייס לצנחנים.

בלילה האחרון שלפני הצבנו של יונתן, התנהלה שירתה מוחה וארוכה בין האב ובנו — שיחה שנמשכה עד השעות הקטנות של הלילה. סיפור עליה ישראל קפלו לעיתונאי גדעון סאמט:

"זאת הייתה תקופה קשה, שהמשפחה לא התאושה ממנה עדיין. הבנתי את רצונו של יונתן, אבל ידעתי כי הוא בוחר בדרך קשה ולא ידעתי אם אוכל להוסיף מתחנות על זאת שכבר התנסיתי בה.

"יש רוח מיוחד למגים לאחר שהתמוצת מחקרע השרופה מחשון, כשהתקרבו לשם התחלתי לחיח את הריח של המלחמה — הריח שהיה זכור לי"

כמד שני לא רציתי, כסתר לבי, לומר לו, לא, לא רציתי שיתיה קרבן לבחירה שבוחרו כל האחים שלו לפני, ואשר לא התחלפו עליה אף פעם. היתה השעה עשר בלילה... אמרתי לו: שני האחים שלך בצבא בקלות תוכל לקבל דחיה. חלף ללמוד ותשרת אחר כך, ושבתו החליתי בפניו את כל הנימוקים ואו שאל אותי יונתן: אבא, האם במקומי היית חולץ? התבוננתי בו וידעתי שכבר נסתחמו כל סעי' נותני ידעתי, שבמקומו — היית חולץ.

"הסכמת, ולא במקרה נזכרתי אותו רגע בעצמי בפולניה בגיל שבע עשרה. נקלעתי אז למצב דומה. הצי הפולני פירסם מודעות שבו הן ביקש מתנדבים. ההצעה הייתה: שירות של חמש שנים בצי ולא חריתן מובטחת קצונה בצי הסוחר. הסתבר שהיו דרושים לכן שבעה אישורים, ביניהם — הסכמת החורים. באתי לאבי והפציתי בו, אבל הוא היה יחודי אדוק מאד — וסירב. דברתי על לבו שוב ושוב, ולבסוף הוא הסכים. הסיסם חשוב פחות: באמתי עם שבעת האישרים ולאחר שהקצין עיין בהם הוא ניסה לשכנע אותי ללכת דווקא לחיל הפרשים, בטענה ששם מתפשים בחורים גבוהים. הסתכלתי בו ושר אלתי: לא יקבלו אותי לצי בגלל שאני יהודי? הוא לא ענה. השיר ארת את שבע התעודות על השולחן ויצאתי."

למחרת השיחה הדרמטית היה יונתן בצנחנים. במשך שלושה חודשים שירתו שלושת הקפולנים יחדיו ואף צנחו בדבוקה אחת

במקרה שתי תקוות מן הקרב חזיתי שלום.
ראשי הענין מקרה ללכת, רגלי חולמות חלום.
האיש השורף אפרי: אני הסנה שקבע נאפל גשה הלם.
מחר לך השאר נעליך על רגליך זה המקום.

(יהודה עבדי)

הסוּרָת במלכות

ששת חז"מי הצנחנים נכנסו אל הצומת ולא נתקלו בכל התנ-
גות. במרכזת של הצומת ניצבו סניקים עשנים. דריכות עצומה היתה
תלויה בחלל האויר. היה שקט. הלילה הואר באור המדורות. המבט
ששררת באזור הצומת ליוותה את הסוירים במאות המטרים הראשונים
מזרחה. היא עמדה בניגוד חריף לגיתנום שהשתולל פה מאז החל
הקרב. אם יש משמעות למושג שקט המבשר סערה — היה זה השקט
בצומת, "טרטור" בשחר ה־16 באוקטובר.

גובר אחד הצנחנים: "יש ריח מיוחד לפגזים לאחר שתתפוצצו,
מהקרקע השרופה, מהעשן. כשתתקרבונו לשם התחלתי לחרית את
הריח של המלחמה — הריח שהיה זכור לי. היה ריח מאד מאד
מרוכז, הייתי אומר. מרוכז מבחינת המלחמה".

ונזכר אחר: "ראינו חז"מים וסניקים פגועים, וידענו שזהו זה,
על החיים ועל המוות — נכנסים!".

ושלישי: "לפתע הבנו כולנו שזה משתו רציני, שהולך לקרות
משתו רציני".

ורביעי: "ראינו הבהקם. הרגשתי שאנו הולכים לקראת משתו
לא נעים. לפתע רץ אלינו שריונאי מפוית, שהיה נתון בהלם. הוא
החל לבכות ולצעוק. הוא סיפר כי כל החברים שלו לטנק הרגום
התחנן שלא ניכנס".

ונזכר הרופא: "כשהתחלנו להכנס פנימה היתה הרגשה של צי-
פיה מעינין. אתה לא חושב על הבית, על הילדים, על האם; אתה לא
חושב על מה יהיה. חשבת רק על דבר אחד — כיצד לטפל בנפגעים".
ד"ר נפתלי חזס, רופא היחידה הוותיק, היה לחוץ בין תרמילי
העזרה הראשונה המגושמים בוחל"מ של יונתן קפלן. חזס, המשמש
בונין האורחיים כמיוזג. בבית-החולים איכילוף בתל-אביב, סייר
להשאר עם התאגיד מדרום לצומת. הוא עמד על זכותו לקחות עם
מלוחמים. לאחר ויכוח קצר רדף עם הקומנדוקר הרופאי אחר טור
חזל"מים המתקדם, ויחד עם שניים מחובשיו טיפס אל החז"מ של
יונתן. האנשים לפודי הקרבות שבכלי העמוס ידעו לתעריד את העובדה
שהדוקטור נמצא דווקא אתם.

במצב מיוחד של שביעון זה"ל, "במתנה". עמיתם השתחרר והצטרף
לקיבוץ הצרים שבנגב. זיסי חתם קבע. התקדם בסולם הפיקוד הצבאי
ונחשב לאחד הקצינים המעולים והמבטיחים בחיל הצנחנים. יונתן
קיבל פיקוד ביחידת הנדסה מוצנחת והשתתף בפעולות נועזות. לאחר
שהשתחרר למד מדעי המדינה באוניברסיטת תל-אביב. במלחמת ששת
הימים שוב התגייסו האחים ויצאו ממנה ללא פגע. נדמה היה כי
החיים בבית קפלן חזרו למסלולם. ואז הבת הגדול שוב.

בעיצומו של מרדף בבקעת הירדן נקלעה יחידתו של רס"ן יוסי
קפלן לקרב פנים-אל-פנים עם מחבלים. בהיכנסו אל מערה תמימה
ממנה הגיחו נשים וילדים גורד יוסי מטוחה קצר ונחרג. זמן מה לאחר
מכן נפטר גם אבי המשפחה, ישראל.

עתה היה יונתן קפלן שועט בוחל"מ הצפוף אל חוך המארב
שציפה לכוּח במעלה ציר, "טרטור". עמיתים קפלן, אחיו, נמצא באותה
שעה לא הרחק מן המים בכוח צנחנים אחר, שנלחם מצפון להנה
הסיניית.

ד"ר חדס מבצע ניתוח בטחון פצוה

שלושת החולמים הראשונים — ובתם נתן, עמייעל, קפוסטה ודודו אהרן — פוצו קדימה בנחמת מנועים כשהם יוצאים ממעגל האש. אולם שלושת החולמים שבמאסף נותרו לכוּדים. עמוסים לעי ייפה בלוחמים ובצידו תימרנו הכלים בכבודות בשטח החולי ונעצרו מתרחמים למרגלות הסוללה. קרב הפויצה הפך לקרב חילוקי.

בין הלוחמים הלכודים היו יהואל, אחיו של נתן, מפקד הכוח, הנזר אהרן מגבעת-חיים, אחיו הבוגר של דודו.

משתתאושש מן המהלומה הראשונית, נוכח הוּס בפליאה כי הוא אף לא נשרט. מפנית החולמי נשמנו זקוקת אימנם, „ראיתי אדם אפוף בלהבות, בצורה אינסטינקטיבית תפשת את האיש הבער, ורקתי אותו מהחולמי החוצה. קפצתי אחוריו וגלגלתי אותו בחול עד שכבתה האש. זה היה איצקוביץ. לרוץ המול קפצתי לכיוון האויב, ועתה היינו השופים לאש הנוראה של המצרים על הסוללה. ראיתי את תבהק כלי הנשק האוטומטיים, שמעתי את הנהמות הכבדות של מקלעי הגוריאנוב — הן הן, הן, הן... כרעתי ברכי לטפל בפצוע לפני החולמי הבער, ושמעתי את הכודרים דופקים בפלדה שלידי, כדורים קפצו לדידי והתיזו חולי.

מטפר חדס: „היה צפוח. מאחורי מאניסט אחד ובקושי יכול היה להפעיל את המקלע. מרחוק ראינו התכמתויות טנקים, ממש על שפת התעלה. החובשים שלי — ווייגר ולוקאץ — ישבו שפופים על רצפת החולמי. האנשים היו צינפים. כל הייס לפני כן היינו מתוחים לקראת הקרב. כל הלילה אתה עובד בקדחתנות. אתה מטפל, אתה מנתח. אתה חובש אתה במתח עצום. ולקראת בוקר — אתה עייף. מה שלא תעשה וכל כמה שקרב מעורר, אתה עייף ובשאתה יושב כמה בתוך תחל"מ הצפוח, מוקף באנשים ובצידו — אתה עונם את העיניים. אם אתה רוצה ואם אתה לא רוצה, אתה נרדם.”

מעבר לעיקול הציר נחגלה פתאום צמד טנקים פגוע. אחד מהם דלק, והבעירה הייתה „טריקה". לא היה ספק שהיו אלה הטנקים של גדעון גלעדי ושלמה רוגוז'ניבסקי, שהובילו את הכוח. עתה נעו הצנתנים בלבו של מערך אויב הזבוי באפלה, כשהם חסרים את אילי המגח שלהם.

משמאל לציר נמשכה סוללת עפר נמוכה שהוכיחה לד"ר חדס את הסוללה של הרכבת התורנית שבנגב. משקרב החולמי אל הטנק הבער התרוםם צריחו השמימה בקול נפץ, ושב ונחת על השילדה החרוכה. כיון שכך, פגה החולמי שמאלה וביקש לעקוף את הטנקים שחסמו את הציר. בעודו מושך שמאלה — נגלה הכלי באורה הכרצד של הבעירה.

לפתע ראה ד"ר חדס חזיון מהפנט. מן הסוללה המקבלה הביוקה אלומת אור מהבנת, מעין כוכב שביט, היא קרבה במהירות עצומה ופגעה בחבטה נוראה בדופן החולמי. מיד אחוז להבות ככל כפות הכלי המלבני, אש מרעידה מעשרות קנים שיסעה את הדממה. מארב: „אני לא נתקלתי אף פעם בדברים כאלה." נזכר אחד הלוחמים. „במלחמת ההתשה הייתי מפקד מצו על התעלה וספגו ארטילריה צפופה. מרכינים את הראש ומשיבים אש. אולם האש ב„טרטר" הייתה בעוצמה נוראה — אש מנשק קל, בזוקות; בבת אחת — מהלומה. אין מילה שתגדיר את העניין הזה. פגזי הנ"ט ופצצות האר-פי-גי נורו שם כמו צרורות מנק"ל. שמענו את השריקות באויר; שמענו אותם באים כוה אחר זה; ראינו את הונבות המוארים של הקטות נ"ט חולפים כוה אחר זה, נחבטים בסוללה מימין לנו ומתפוצצים. העזים שבידינו היו חסרי אונים. הטנק בער, אש; התפוצצויות חזי-מושת. לעצור שבידינו היו חסרי אונים. התגובה האינסטינקטיבית הייתה לפרוץ קדימה ולצאת מתוך שטח ההריגה הזה. הכל נעשה במהירות עצומה. נשמעו פקודות — „תרכיץ פה!", „תרכיץ פה!" אני זוכר את התחושה שאנו נוסעים, ונוסעים, ונוסעים — והאש אינה פוסקת. החולמי של יוני קפלן נולק וראיתי אנשים עפים, קופצים, וצועקים, עצרו! עצרו!”

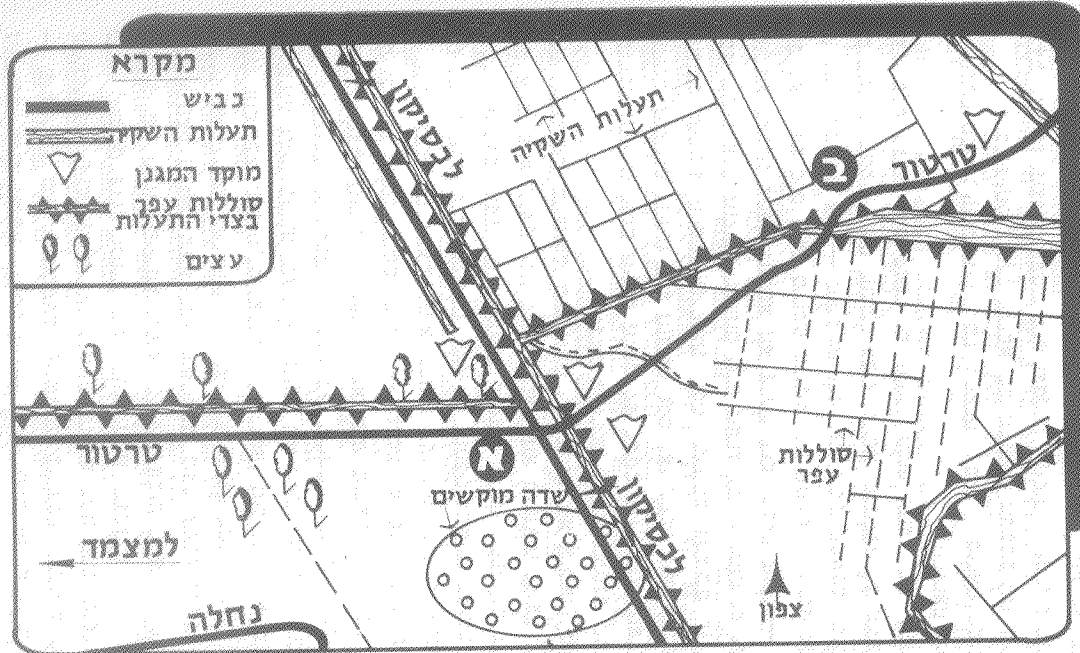
גדרתי את איצקוביץ אל מאחורי החול"מ. תוך כדי גרידת הוא הטף שני כדורים ברגליים. מצדו השני של החול"מ נילתי את שני החובשים שלי. אחד מהם ניסה להשיב אש אל עבר הסוללה. יונתן קפלו והלוחמים האחרים נעלמו. כאילו פצתה הארמה פיה ובלעה אותם. אמרתי לעצמי, בטח נשארו פצועים בחול"מ. מוכרחים ללכת ולחלץ אותם. עשיתי שעות ושפסתי אל החול"מ הבער דרך תא הגנה. כלומר מן הצד החשוף לאויב. היה לוחש ומחניק. הלהבות חשפו אותי לגמרי ושוב נורתה עלי אש צפופה. בדיקותי וגיליתי רק הרוג אחד ליד דלת החול"מ. היה ברור לי, שכל היתר קפצו לצד השני והסתלקו. בינתיים נפצע אחד החובשים ובכנס לתום. אני מנסה להגיע אותו ולא יכול. האש נמשכת. כל הזמן יורים. אני ניגש שוב לאיצקוביץ ומגלה לידו פצוע נוסף — זה היה המקלען רוטנר. רגליו לא נשמעו לו. כנראה נורה תוך כדי קפיצה מן החול"מ הפגוע. הוא מדבר בקור-רוח, מדבר בשקט. אני אומר לו: רוטנר, תנסה לחזו את הרגליים והוא לא יכול.

אני עומד תקוע שם בתוך האש, עם חובש נוסף ושלושה פצועים, ולא יודע איך לצאת משם. היה גורא. יורים. אתה נמצא כמו חוני המעגל בתוך קלחת של אש. זה לא שירים בסביבה שלך — לא! הם יורים ממש עליך! ממרחק כמה עשרות מטרים! אתה מרגיש את הכדורים קופצים בין הרגלים שלך, ואתה אפילו לא מנסה לשכב ולהסתתר. הייתי שקוע לגמרי בטופל בפצועים.

בתאום הגיח מן החורש אחד הצנחנים האבודים, ועור לי לחלץ את רוטנר מתוך השטח המוכה אש. תבחור הענק הזה שקל איזה מאה קילו, ובקושי יכולנו לגרור אותו. אני אומר לו: רוטנר, אולי תנסה להזיז את הרגליים, והוא לא עונת. אני מסתכל: הוא הטף כדור בראש בעת הגזירה, ונהרג במקום. זאת אומרת, שנמצא אדם מימינו ואדם משמאלו הכדור פגע דווקא בו.

אני חוזר לאיצקוביץ החרוך ומתחיל לחצו. מתבונן הרבה זמן, ואני יודע שאם לא נברח מפה תיכף ומיד — אף אחד לא יצא חי מפה. בכל זאת החלטתי לבדוק שוב את החול"מ הדולק. טיפפתי אך לא מצאתי אף אחד. שוב יורים עלי מכל הכלים. איך שאני יורד, אני מתחיל לשמוע, במרחק כמה עשרות מטרים מאחני, שאגות מקפיאות דם: עליהם! עליהם! אתה רואה שהם קמים מהסוללה ומתחילים להתקרב אליך. אתה שומע את הפקודות. אנחנו רואים אותם הם רואים אותנו באור החול"מ הבער. השחר מתחיל להפציע.

אך, שתחלנו לצאת מאזור החול"מ — חשפנו אש אינמה. לפי ניגו אנו רואים פתאום את יונתן ואחיו. חבורה קטנה. הם מתקי דמים ואנו נגדרים אחריהם עם הפצועים. התחילו לירות בנו בתותחים ומרגמות. הארטילריה היחה כנראה היפוי לכוחות הדולקים אחרינו.

שתי הנקודות שחקיו דמים בליל הפריצה. א. צומת טרטור — לכסיקון. ב. המונגן המצרי על ציר טרטור, בו נפגעו הסנקים של גלעדי ורוגוזינסקי ושלושה חל"מי הצנחנים

האנשים התפומים מתרחקו במהירות מן הוחל"מ הנובע. הם דילגו על פני הסוללה כשהם מסתננים בין עמדות מצרות מאוישות. הבטיים לאחור ראו את הוחל"מים עולים באש ואת המצרים מסתערים לעברם מסוּח קצרי. הם ירדו אל התעלה הגדולה ורצו לכיוון דרום-מזרח. מצליחם, על הסוללה, שמעו מדי פעם צעקות בערביות לפתע עצרו הלומי רעם. מיתונים ומתנשפים הביטו זה בזה והביעו — שלוש מאנשי הוחל"מ לא היו עמם. היו אלה ישראל שניגלה, גיבור המלחמה על ירושלים, וכן דני פלד ויהואל, אחיו של נתן. כאביש, מפסק הוחל"מ היו השניים האחרונים בני משק בית השיטה. היכן הם? האם ברחו לכיוון אחר במחומות הנסיגה? או שמא נהרגו במטח האש הראשון?

מה לעשות? ההתלבטות היחה קורעת לב. נסיון לשוב אל הוחל"מים הלכודים היה בבחינת התאבדות בטוחה שתועלתה מפוקפקת; אולם הנסיגה דרומה בחוסר ידיעה היחה מייסרת. הברירה היחה נוראה.

השניות חלפו. הקולות הלכו וקרבו. התפתח ויכוח מר. ואו שילח אבישי את מותו אנשיו דרומה ורץ לבדו בתוך התעלה — אל לב המארב המצרי. הבריו הביטו בו ביאוש, ואו הפכו פניהם והמשיכו בריצה המטרפת דרומה. הם לא הכירו את השטח, ולא ידעו אם כוחות אויב נוספים מצפים להם במורד התעלה.

סמ"ר ישראל שינדלר הנערד הגיע אל המארב בציר, "סטור" דרך ישיבת הכפזי לזבלין. בבני ברק, דורך התחל המצננת והגשר שמול שער האריות בירושלים, חובש כיפה, בעל פנים בשיניות ומשקפיים, זקן ופאות מגולגלות. היה שינדלר דמות חריגת בין היללי הסירות, שרובם המכריע בני קבוצים ומרשבים, אך כל זה היה למראית עין בלבד.

בעת שירותו הסדור נפצע ישראל מרסיס מרגמה תוך כדי אימונים בנגב. במשך שמונה חודשים שכב בבית חולים. הוא שוחרר מן השירות ושוכן במילואים לחיל הקשישים. אולם הוא סירב להשלים עם כך, ודרש לשרת במילואים בצנחנים. ועדה אחר ועדה סירפלה בעניינו אך בקשותיו נדחו. מקץ כמה שנים של מאבק עקב עשה שינדלר מעשה: הוא ארב ליד ביתו של קצין צנחנים ראשי, ולא זרפה ממנו עד שזתקבל לסירת של חטיבת הצנחנים. היה זה שנה לפני מלחמת ששת הימים.

בעצם ימי הכוננות שקדמו למלחמת ששת הימים הביש את ישראל נחש ארסי, והוא אושפו בבית-חולים קפלו בחתובות. בניגוד לדעת הרופאים, עזב את בית-החולים והצטרף אל הסירה עם פרוץ המלחמה. בשעת כיבוש הר הויתים בירושלים הסתכבה הסירה בקרב

אני מפנה מבט לאחור, ורואה את הוחל"מ שלנו מתפוצץ. עולה באור ונופל מרוסק. המצרים מתקדמים בהליכה מהירה וירידים בקצב. לא היה שום מחסה. שום מסתור. אחת חושב רק על דבר אחד: מתי הם יפגעו בי? כי זה שחם יפגעו — זה בטוח! השטח מואר בנוריות אדומות בהירות. המצרים מסתערים בעקבותינו. הם לא רצים — הם הולכים מהר מהר בשורה חזיתית וירידים מן הכתף וזמן המתן. המרחק הולך ומתקצר. אחת מנסה כמה שיותר לרוץ קדימה, ואתה לא יכול, כי אחת טובע בחולות. אבחנו בטוחים שתנה הם גומרים אותנו לפתע נשמע רעש שרשראות, וכל האש נפסקת בבתי-אחוז.

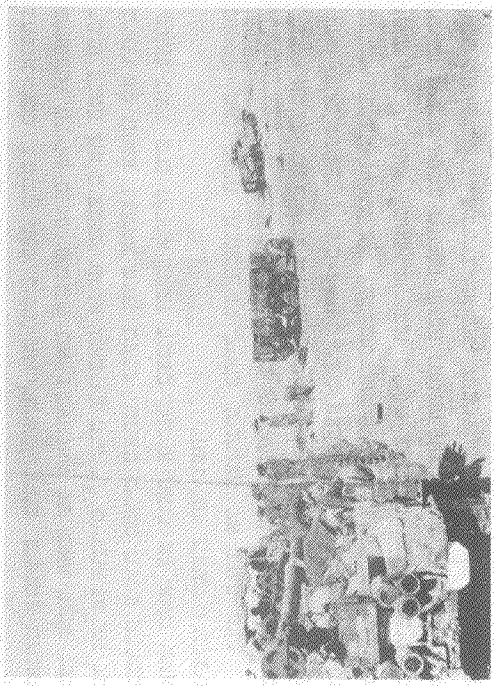
רק מאוחר יותר למדו הדם ראשיו, וכל האש נפסקת בבתי-אחוז. היו הוחל"מים של נתן ועמי-יעל, שנחלצו מן המגנן. משנכחו הללו כי הבריתם נלכדו תחת אש האויב — הפכו פניהם וחזרו חזרה על הציר. נהם המצועים החרד את הפלוגות המצריות הרודפות. מיד נפסק המרדף, והמצרים שבו אל השוחות הבטוחות שעל הסוללה. כשקרבו הוחל"מים אל המגנן — נתקלו בברד טילים ופגזים. טיל פגע בוחל"מ של עמי-יעל והעלה אותו באש. הצנחנים זינקו מן הכלי הנובע והיפשו מסתור מן האש הצפויה. ברב כבר נוכחו נתן ואנשיו כי הדרך חורה חסומה. לפחות לפי שעה. בעקיפין ובלא יודעין הצילו החוזרים את האנשים של יוני קפול, אלא שלא עלה בידיהם להושיע את אנשי שני הוחל"מים כפיקודם של גדעון הלוי ואבישי, שנתירו בשטח המרוסס באש.

גדעון הלוי דיווח בקשר על תקלה בוחל"מ. תוך תברונים מגושמים האיש הפיל, ואו ספג פגיעות ני"ט ונתקע בדיונות שמהת לסוללה. מששקע בחולות, הפך הוחל"מ למטרה עומדת. משנכח אבישי כי הוחל"מ של גדעון הלוי מתהפר בחולות ללא כושר עבירות — נפגה לעברו כדי לחלץ את אנשיו. לפתע נשמע צעקות: "שבן! סנק!" מרחק של עשרים מטרים הגיח סנק מצרי אל עבר הוחל"מ. במאבק שבין שני כלי המשחית — לא היה ספק ידו של מי תהיה על העליונה. אבישי ניסה לשובו כיוון ולפנות דרומה כדי להחליץ. אך בעודו פונה, שילח בו הטנק פגז שפער נקב עצום בדלתו האחורית.

נוכר האלופ: "אש; הוטן; דם; ריח שרוף; הלם לשינה או שתיים, ואו נשמעת הפקודה של אבישי לקפוץ מהוחל"מ".

ונח כינרת: "היכתי שיקפצו אלה שמעלי. קפצתי גם אני. מצאנו תעלה עמוקה, ירדנו פנימה. נוכחתי שאבי בלי העווי שלי. הורתי לוחל"מ. ידעתי היכן הוא מונח, ולכן לא עליתי אלא שמת יד ונצאתי אותו. הרמתי את הנשק וקפצתי חורה לתעלה. ראינו את המצרים רצים אלינו בטוחים של שיישים ומיישים וארבעים מטרים וצריעים: "יאהוד! עליהם!"

החל"מים הפועים של אישי (מימין) ושל גרעון הלוח (משמאל) לרגלי המגן המצרי על ציר סרטורי. התעלומה לא נפתרה.

כלי הנשק, כשהגיע אל המגן טיפס על קיר התעלה והצניז מעל הסוללה. לפניו נפרש גיא הקרינה כמו בחלום בלחות — העל"מים הבורערים, והחילים המצרים הרחוקים סיבכם, הוזהר המטמא של גוריות התאורה, הצעקות בערבית. הוא חש מועקה גוראה — תחושה של חוסר ישע וחרון. מקץ כמה שניות דוידר עצמו אל תחתית התעלה ופתח במנוסה בעקבות חבניו האובדים. הללו נעלמו מן העין.

ה ד ר א

במורח החורף האופק יונחן קפלן ואנשיו היו ערשים דרכם ברגל אל הכיוון המשותף של הכוחות הישראלים. הם חששו פו ומקלו שוב באויב מצרי. מספר ד"ר חוס: „אנחנו הולכים והולכים, גוררים את הפצועים, והכוחות אוחלים. פתאום אנו שומעים משמאלנו — מכיוון צפון — רעש שרשראות. טנקים מצריים התקדמו במהירות. ישר עלינו. אנחנו נעצרים במקום. אני שואל את עצמי: מה, אנחנו ערשים כשמגיעים הטנקים האלה? אין מסתור. אין שום מחסה. אנחנו מסתכלים אחד בשני בלי להוציא מילה, ואלפי מחסבות מתרוצצות בראשי. — מה אהה יכול לעשות נגד טנקים? לא לכולם יש נשק וחומר. מה לעשות? האם להסתער על הטנקים בידיים ריקות, כמו בגיטו וארשה? או שמה להיכנע? או אולי להסתתר? אבל אין איפה להסתתר! והטנקים ממשיכים להתקדם: „ופתאום כל הבקעה הזאת מתחילה להתכנסת בערפל סמיך

חילוך גורא ופגה אבודת כבודו. על הגשר שלמרגלות חומת העיר העתיקה שכבו פצועים חשופים לאש הלוגגרים. לא היתה אפשרות לחלצם ולהביאם אל דוקטור חוס. כל הנסיונות שעשה מפסק הסירות, מיכה קפוסטה, לחלצם עלו בחורף. ואו התרוםם ישראל שיגמול רחץ חשוף נוכח בוד הכדורים על מנת להציל את הפצועים. סופו שנלכד גם הוא באש הצולבת והצליח למלט נפשו בקפיצה מן הגגות אל קרקעית נוהל קדרון — מגובה שבעה מטרים. בתום הצלחתה היה שיגמול אחד מהמישים ואחד הלוחמים שעוטרו בצליש הרמטכ"ל. אמר ישראל שיגמול כי 1967 למשה נתן: „אני מאמין בהשגחה העליונה. ונפחתה בהשגחה זו פעם נוספת כשהייתי בגישה. אני מאמין שלכל אדם נגור מלמעלה מה שנגור — ומה שכתוב עליו בוא יבוא. כל מי שנכנס באותו לילה לגשר — יצא חרוג או פצוע קשה. אם אני יצאתי שלם מהאש הנוראה הריא שירדה עלי — סימן שכך רצתה ההשגחה העליונה.

„יש דין אצל רמב"ם האומר, כי אדם שנכנס למלחמה צריך לרכו את כל כוחותיו הפיזיים והנפשיים בה רוק בה. חובה עליו לשכוח את אשתו ואת ילדיו ואת שאר בני משפחתו, ולהתמסר לדבר אחד. כשפתחנו בלחימה והתחלתי לשמוע מסביבי את הכדורים, השבתי על דין זה. הוא והאמונה בהשגחה הפיוח כי אומץ לעשות את המכסומום. לא פחדתי יותר. הודרנים ירו וירו וירו — ואני השבתי כי אם נגור על אדם לחיות — הוא ישרא בחיים, אפילו יורים עליו מכל צד.

„לכן גם לא פחדתי לרדת לגשר. כתוב: „שלוח מצוה אנום נזוקים, ועתי כתוב: „כל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא. דברים אלה נתנו לי ביטחון — הרי גם אני יצאתי להציל אדם מישראל.

„אבל מלבד האמונה היה גם ענין אישי, שדחף אותי לעשות מה שעשיתי. כשהייתי חייל בסדר נפצתי קשה. קיבלנו אז סיוע מרגמות ושתי פצצות נפלו עלינו. תוך כדי הסתערות קיבלתי רסיס של מרגמה בכבד, ואיבדתי הרבה מאד דם. הייתי שעה ארוכה לעורה, והעורה התאחרת. ידעתי שאם אעטר להמשיך ולהכות — אתרוקן ואמות. כשירדתי לגשר נזכרתי באותן שעות שהייתי, וכל רגע נראה לי נצח חסרתתקות. ידעתי שהחילים הלכודים שם מרגישים כמו שהרגשתי. אני כששכבתי עם הרסיס בכבד, רציתי לעורר להם, לקצר את סבלם, להוכיח להם ולי כי אמונת הצנחנים ביסמא: „אין משארים פצועים בשטח — היא לא דבר נבוב.

איפה שיגמול? מה קרה לישראל רדני? ..

אבישי המשיך לנוע בתוך התעלה. קולות הקרב גאו. הוא הסתוו בתוך המערך המצרי, שומע בכירור את קולות החיילים ושקשוק

ואתנו נבלעים בתוך הערפל. זה ממש כמו הלום! כמו אגדה! כמו עמוד האש של האלוקים! אם יושבים סביב מדורה ומספרים על זה, או אומרים לך שזה צינבאט. אתנו שומעים את הטנק עובר במרחק. עשרת מטרים מאתנו. כמעט דורס אותנו! אתנו לא רואים אותו והוא לא רואה אותנו. כעבור דקות אחרות נדם רעש הטנק. ניצלנו! לפחות, לפי שעה."

הדס הגיע אל הצנחנים כחיל מן השורה. הייתה זאת תקופת פעולת הגמול, והוא השתתף בכמה מהמפורסמות שבהן — הקרב על מחוזי הסאבחה בניצנה, ופעולת כינרת נגד מוצבי הצבא הסורי, ופעולת קלקיליה ערב מבצע סיני. פעולת כינרת נערכה בליל הורף וזמן בשנת 1955. חוליות הצנחנים חצו את הירדן הגועש כשהם טובלים עד צוואר במים הקרים ונעורים בחבל שנמתח בין שתי הגדות. תוך כדי הצליחה התגלה הכוח החליית מקלע סורית הצצה את הנהר ומן הגדה המערבית שילחה צורות לחתים אל תוך המים. שניים מן הלוחמים בטור הצולה נפגעו ונהרגו. אולם הדס, שהיה בתורו, חצה את הנהר בשלום והמשיך במשימתו.

במבצע סיני נמנה הדס עם הכוח של אריק שרון. תחלי"מ של הדס נכנס למתלה כשהוא נושא עליו אחד עשר לוחמים. תשעה מהם נהרגו במהלך הקרב העקוב מדם, אך הוא נחלץ ללא שריטה. אמו לא ידעה כלל שבנה משרת בחיל הצנחנים. כשהיה בא הביתה לחור-פשה היה מסתיר את הכנפיים המוכספות והכוחה האדומה. באחד האימונים התפוצץ רימון לידו והוא נפצע בגוליו. במשך תקופה ארוכה נמנע מלבקר בבית, פן תגלה אמו את צלעותו.

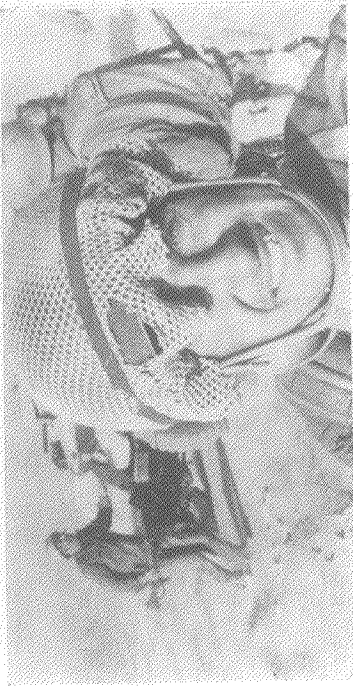
אל מלחמת ששת הימים הגיע הדס כרופא מנתח. שוב עמד על זכותו לשרת בצנחנים וצורף לסירתו של מיכה קפוסטה. יחד עמה נלחם בקרב הנורא על הגשר, ושוב יצא בשלום. אם היה מאמין אדוק כישראל שינדלק רעו לנשק, הדאי היה מניח כי יד נסתרת מסוככת עליו ומגנה עליו בכל אשר ילך. ומאורעות הלילה על ציר "טרסטור" יכולים היו לחזק עוד יותר אמונה שכזאת. תחילה נחלץ מן החל"מ הפגוע, ואז מילט עצמו ללא פגיעה ממערבולת האש, אחרי כן נחלץ ברגע האחרון מן הפלוגה המצרית שדלקה אחריו — ואלו עתה ניצל ממות בטוח. בחסות ענן מסתורי שירד פתאום על שדה הקרב.

האודיסאה של יונתן קפלן נפתלה הדס לא נסתמיה עדיין. הם המשיכו ללכת ללא הפוגה בכיוון המיועד של ציר "עכביש" שדרכו עברו במשך הלילה הכוחות הצולחים. מאחר שלא נשאו עמם מכשיר קשר, לא היה להם מושג כלשהו על תמונת הקרב. הם לא ידעו כי במשך הלילה נחסם הציר מחדש. מות איש הי"ר מצרים, מצור יידיים בטילים ובוקאות התמקמו בכמה קטעים לאורך הכביש וצלפו

BASKIN

מנוחת הלוחמים — בהפוגות שבין קרב לקרב (סול בסקין)

סיפורו של קרוב המר על ציר טרסטור ניכר על פניו של צנחן ותיק זה. צולם תוך כדי קרב בבוקר ה־16 באוקטובר

לפני שנים אחדות הגיעה לתכנית „די"ש עם שיר" בגלי-צה"ל בקשה בלתי שגרתית:

„אבקשם לשרר ד"ש לבני, האחים קפלן, ליוסף קפלן, קצין צנחנים, בהוכנסו לקורס מפקדים, לעמירם קפלן, עם שחרורו מתחיל" המוצנח ולהתקבלותו כחבר בקיבוץ חצרים.

ליונתן קפלן המשתפשף אי-שם בחירות צנחנים, ולזכרם של אחיהם אבנר קפלן, איש הח"ל המוצנח וחבר תל-קצור, ואמנו, רחל קפלן, שאינם אתנו עוד.

די"ש מאביהם, ישראל קפלן, שאינו יודע לשיר — ואשר בכל זאת הייתם אומרים כי שר את השיר הזה הכי זפת, ול-קולו הייתם נרדמים עת הייתם כולכם קטנים. זהו שירו של עמנואל הרוסי:

שָׁכַב בְּנִי, שָׁכַב בְּמַנְחָה,
 אֵל יָא תִּקְּחֵה קֶרֶת;
 לָדָד יוֹשֶׁבֶת אֶקֶד
 שׁוֹמֵרֶת מִכָּל רַע;
 קִבְּלִי פְחוּץ הַמֶּן,
 וְנוֹשֶׁבֶת רַחֵם עִם...
 אֶךְ אִמְתֵּי, בְּנֵי תִקְּדוּן
 נִמְכָּה שָׁכַב וַיִּשָּׂן.

ביעילות בכלי הרכב הישראלים שנינו עליו. עובדה זאת נעלמה מדיעתם של הצנחנים משנתפזר הערפל מצד עצמו הכוח הקטן בדרך על הדיונות. האנשים הסחוסים והפצועים החישו את הליכתם. לבסוף נתגלה הכביש — פס שחור בתוך הדיונות הלכוננות. אבל גם כשהצו אוחז, לא היה ביטחון בלבם שהסיט נגמר. מעבר לכביש נתגלה מכתש קטן, מעין לוע של הר געש. הלוחמים נכנסו אליו בזה אחר זה. בפעם הראשונה מאז נחלצו מהג'ונגל של „טרסטור" יכולים היו לשאוף אוויר ולנוח קצת. יונתן קפלן ניסה לעשות הצרכת מצב, אף שלא היו בידו לא מפות ולא מכשירי קשר. הוא ריכז את כל הפצועים במרכז המכתש והציב את השלמים בגופם להגנה הי-פסית. על שפת המכתש הקרובה אל הכביש — הציב צופה.

מקץ כמה דקות נשמע נהם מנועים. מכיוון התעלה הגיח פתאום קומנדקר. הייתה הפתעה, האם הוא מצרי או שלנו? לכל הרוחות — מה עושה פה קומנדקר, באמצע שדה הקרב? ה" הצנחנים אימצו עי-ניהם אך לא הצליחו לזהות את הכלי המתקרב. הם הרכינו את ראי-שיהם והסתירו מאחורי תלולית שהקיפה את המכתש. רעש המנוע נשמע עתה קרוב קרוב. כשעבר הרכב במרחק מטרים ספורים מן המכתש — התבהרה התמונה בבתי אחת: „זה שלנו" צעקו הצנ-חנים בקול ניחר. „עצרו! יש לנו פצועים!" הם התרוממו ונופפו בידיהם כמטורפים. אך נהג הקומנדקר סבר, כנראה, כי נמקל במארב מצרי: נשמע הקול האופייני של חילוף מולכים, והכלי הנביר בבת אחת את מהירותו. בעיניים כלות הביטו יונתן ואנשיו אחר הקומנ-דקר הסס ונעלם במעלה הציר.

מקץ חצי שעה שוב נשמע שאון מנועים — מן הכיוון ההפוך. על-פי הרעש העצום היה ברור כי טור שריון גדול נתקדם אל עבר המכתש. ואכן, תוך דקות אחדות הסתמנו בין תמרות האבק צליליות של נגמ"שים ושל ג'יפים. שוב טולטלו הלוחמים העייפים בין תקווה לבין יאוש. פתאום התרומם הצופה והחל לנופף בידיו בפראות. הטור עצר בבת אחת. מן המכתש הצווחה התרוממו יונתן, הדס וחבריהם ורצו כמטורפים אל הכביש. מקץ כמה שניות התחבקו עם הלוחמים שנתגלו כחבריהם ליחידה. היה זה כוח העתודה של אמרי שסייע כל הלילה בקידום גשר הגלילים אל עבר התעלה.

נדמה היה כי הפעם הם הגורל על יונתן קפלן. הוא נכנס אל התופת של „טרסטור" ויצא ממנו בחיים. אלא שמקץ כמה ימים — בקרבות על ה„פוסטרטוט", ממערב לתעלה — נפל גם הבן הצעיר לבית קפלן. הוא נהרג תוך הסתערות רגלית על הרמפה. פגו בדרך של טנק קיפד את פתול חייו. הידיעה המהממת הלפה כבוק בין השוחות והתעלות בחזית הדרום ובחזית הגולן. הצנחנים הוותיקים הרכינו ראשו. עמירם — האחרון לבית קפלן — הוחזר צפונה.

כח החילוץ בתור התופת

כל אותו זמן קיוו נתן, עמ"על, קפוסת דודו אהרן וחברתם — לחלץ את אנשי החול"מים הלכודים. נתן לא ידע כי באותה השעה היה אחיו יוחאל מוטל הרג בוחל"ם העשן של אבישי. מיטמוגו ערפילי הבוקר נוכח כוח החילוץ של נתן כי הוא עצמו נתפש במלכודת — בשטח השוף לגמרי שנשטט על-ידי מתחם מצרי מבוזר, משנתגלו הצנחנים באור הבוקר החיוור, נתכסה האויור בברד טילים ופגזים. טנקים הגיחו ממחפורותיהם וצלפו ללא הרף אל הכלים הזרזים. הסיריזים העייפים נלחמו עתה על נפשם, כשתם מנסים למשוך מורחה. מקלעים כבדים, טנקים וטילים זיננו בומב. המצב היה חמור, כמעט נואש. בקול כואב ומרוסק פלט נתן את העובדות המרות אל מכשיר הקשר, כשהוא משוער לסיוע. סליל ההקלטה האותנטי של אותו שדר מעביר צמרמורת גם כיום:

"אני מותקף! אני מותקף מצפוני! מותקף מצפוני על-ידי

טנקים! עבור..."

"אני רק עם חול"מים וחיי..."

"תכניסו מהר טנקים ותעלו מטוסים! מתקפים אותי בטנ-

קים!

"לא יכול לנתק מצע, עבור! הרבה נפגעים. עבור..."

אמנון (המח"ס): "האם אתה יכול להוכיחם שם לאיך שחא

תעלה ולהתחבט עם כל החבורה? עבור..."

נתן: "שלילי. הם ידרסו אותי עם הטנקים. עבור..."

אמנון: "דברתי עם אריק, וביקשתי ממנו לטפל בזה בד-

חופות."

נתן: "הם מוחלים לי את כל היחידה. הם כמש עלי. מדוע

אינכם מכניסים טנקים יותר מהר? עבור..."

אמנון: "איך כאן טנקים, איך כאן טנקים, ואי אפשר להרים

כרגע מטוסים. אני מציע שתקח מכשיר קשר ותנוע דרומה

לעבר, "עכביש" ברגל. עבור..."

מחוגי השעון הורו על השעה שש ושלושים וחמש דקות.

הלוחמים שבו וזינקו מן החול"מים, והתחפרו בציפורניהם בשטח

שרוסם עופרת. אחר-כך שלחו מכת אש מכל כלי הנשק שנותרו ביר

דידם, ותוך חיפוי הדדי עלו על החול"מים ודילגו מורחה — כדי להי

זר על אותו תהליך. תוך כדי כך התפצל הכוח לחוליות משנה, וכל

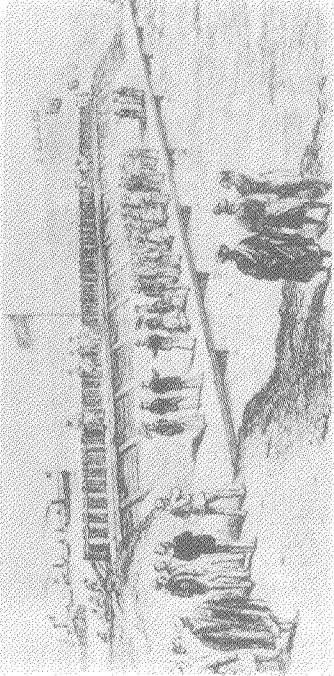
אחת מהן ניהלה את הקרב הפרטי שלה בפני עצמה. תחילה נשמר

הקשר באמצעות צעקות, אולם תוך הדילוגים הלך וגדל המרחק בין

הלוחמים.

"אני לא האמנתי שאצא מהשטח הזה", נזכר אחד הלוחמים.

"היה ערפל. החלו לראות אותנו כשמוג הערפל. התקדמתי בגלגולים

יועש העצר האנגלי בסוכו, חיבור התעלה אל האגם המר ב-1869. בדיוק בנקודה זו, חצו כוחות האוגדה את התעלה בגלל הצניחה

אינטרמצו נוסף : השניצל והשטרודל של בית-השיטה

בית השיטה הוא קיבוץ נאה השוכן בפאתו המזרחית של עמק יזרעאל. קיבוצים רבים אחרים, העמיד את הוא דורות של לוחמים מעולים במובחרות שביחידות צה"ל. אולם בליקה נורא חוד זה זימן הגורל רבים מבני המשק דווקא אל מתחמי החוות הסינית. הם הגיעו לשם בטנקים ובנגמ"שים ובג'יפים — יוחאי גלעד נמסר בגדודי הטנקים שהובילה את כוח הצנחנים הצולח; גרשון, דוד ומיכה בגדודי הטנקים של אמנון; נתן, אבישי, יוחאל, דני פלד, נמרוד, שרון, אילן אסף, ויואל יופה בכוח הסיוע של נתן; עוזי אילת, משה פלד, יוסי אסף, שלמה ארגוב, ויגאל שפר, בחטיבת הצנחנים של דני מט 'שצולחה בשעות אלו את התעלה.

יוחאי גלעד נהוג היה לתאר את בית-השיטה בהומור המלפף האופייני לו — את מקצרת הדשא המטרת של שמרתי, הקונצרטם של זיגן, שאון הטרקטורים אי-שם בשדות והרוח הקלילה והרעננת של העמק. בחיבה ובנענועים היה מתרפק על "מרחבי החום הגדולים המתמים לגשם ראשון וזרענת ונביטה". ועל האויר הצלול המלא ריחות אדמה לאחר טפטוף הגשם האחרון. מעברו השני של תג היחידה הצבאי רשם יוחאי גלעד את השורות הבאות :

בית השיטה

של גבעות ושל שדות,

של שניצל ושל שטרודל,

של אמא ושל אבא.

האדם הוא תבנית נוף מולדתו.

אם לא תאמינו לא תאמינו,

מספר אישי : 2012755.

מצד לצד עד שצפית את הצור עצמו. אחרי-כך הייתי זוחל, שוכב, רץ. מי שהתחמם הטף כדור השבת על אשתו אמיתי לעצמי! אם אני יוצא חי מן הענין הזה אנתנו נוסעים לטול לחוץ לארץ, מסביב מתפוצצים פגזים, כדורים שורקים מעל לראש — ואני חושב על חוץ לארץ. פריה, לונדון, רומא..."

טול ני"ט אישי

בודדים בין הדיונות היו ארבעה מן הצנתנים מנסים לגשש דרכם בשטח הבלתי-מוכר. היו אלה יורם נאמן, עמי-יעל אקסלרוד, דודו אהרון ויורם (למ"ר) נהרי. מנותקים מן החלומים ומן העורף, לכר דים בתוך המערך המצרי הם היו רחוקים מלמות כוח לוחם של ממש. בזה אחר זה נפגעו יורם נאמן ועמי-יעל. דודו ויורם החליטו לחלצם בכל מחיר.

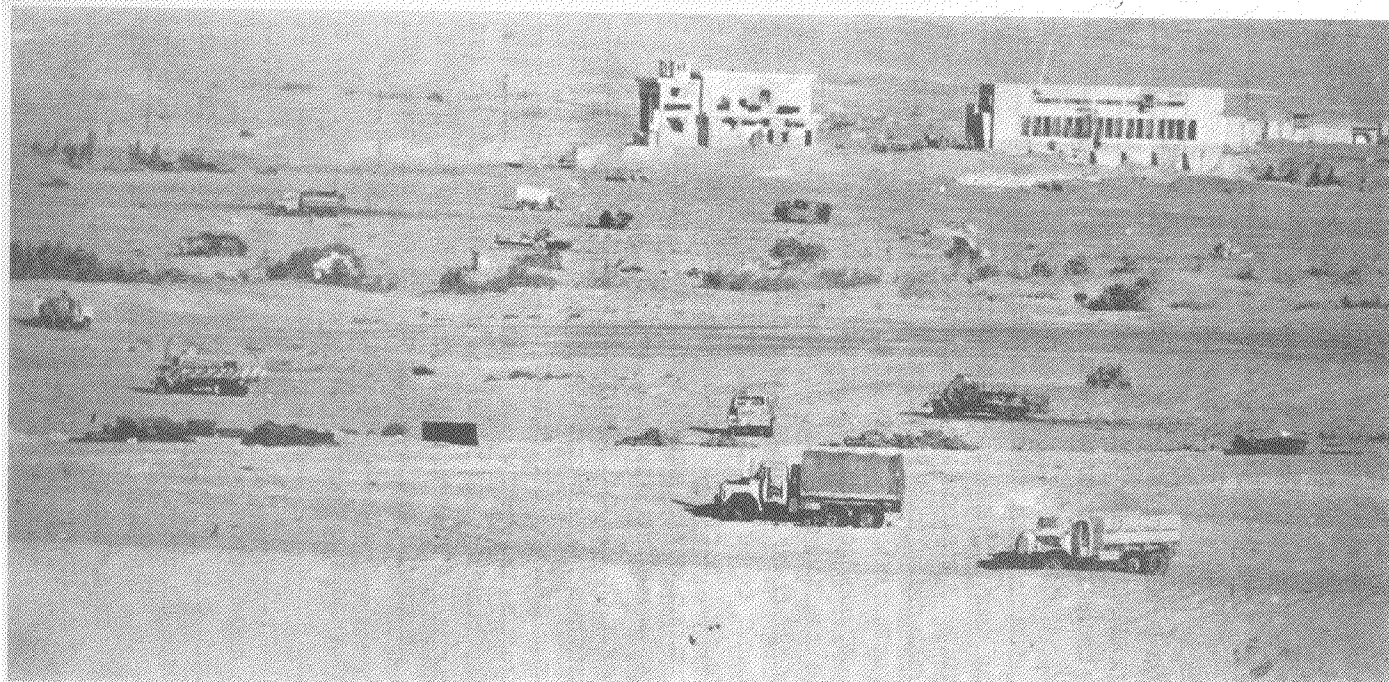
דודו התחמם והחל רץ אל הפצועים כשהוא השוף בתוך ים האש. שערו הארוך התברר ברוח הבוקר. מעשרות קנים נשתלחה לעברו אש צפופה. דודו לא היה איש זריזה. בשירות הסדיר היה קצין בסירות של סא"ל משה שאליה השתייך גם אל-שיא. הוא הגיע אל ציר, "טרטור" מארצות הברית יחד עם אחיו הנוד, למעשה לא הכיר איש מן האנשים שנלחמו עכשיו לצדו על נפשם. אולם עתה לא היתה לכך כל חשיבות. ובעת שחוף נפשו להציל את הפצועים האלמונים, לא ידע כי כמה מאות מטרים מערבה על הציר — נלחם אחיו הנוד, שגם אחד עם גדעון הלוי וישראל שניצל.

מאתם מטרים הפרידו בין החבורה לבין קפל הקרקע הבא מזרחה להם. כל מטר ומטר היה חשוף ומוכה אש. דודו אחר ביוזם נאמן הגונה והחל מתקדם מורחה תוך זחילה וגרירה. משתתגלו — החלו המצרים צולפים בהם מכל הכלים. הדרך הנוצה הייתה רחוקה כנצח, והשניים מעולם לא הגיעו אל הקפל הבא. פתאום נשמע שריקות מחרידות. ארבע פצצות מרגמה נחתו כוח אחר זו בין המיזים ההמוני מים. כשתרים, "ימו" את ראשו המעופר מתוך הזול — נוכח כי "שלישת הברזי נהרגו."

בשמש הבוקר של יום שלישי היו הנוד ודודו, שני האחים מגבעת-חיים, מוטלים הרוגים על ציר, "טרטור" כשמאות מטרים בלבד מפרידים ביניהם.

ערב מלחמת יום הכיפורים וימים ספורים לפני הקרב הגורלי בציר, "טרטור" כתב דודו למשפחתו שבמשק:

"אם תשימו לב לתאריך, תבינו בודאי שלמעשה נועד המכתב של היום לבקש סליחה — סליחה מכל אלה שהרגתו אותם, ואלה שאני עומד להרגת אותם בשנת הקרובה — ואם תפגשו מישהו על המדרכה, בדרך לחדר-האוכל, לכדורגל

רכב מצרי פגוע ונטוש בין בנייני החווה הסיניית בשוך הקרב. בקדמת התמונה הסללה והתעלה לאורך ציר לכסיקון.

או לבריכה ותוא ישאל לשלומי — או גם כן תגידו שאני מבקש סליחה".

התעלה הקרובה הגיעו עשרות חיילי קומנדו כשהם יורים לעברת. התפתח מרדף. השחר האירי המנוסה בחולות היתה מפרכת. "ימור" — מותיקי הנצחנים ואיש יחידה 101 בעבר — חש כי כוחותיו אולמים. המרחק בינו לבין עשרות הרוחפים הלך והתקצר. המלכות הלכה ונסגרה. ימור המזיע הבין כי סיכוייו להימלט אפסיים. את כל מבטחו שם עתה בטיל נ"ט האישי שנשא עמו כל העת. ואף כי הכלי הכביד על מנוסתו, הנה עתה היה מקור תקוותו היחיד.

יחד עם רבים מחבריו הלכודים בציר, "טרטור" היה גם ימור שותף לקרב החילוץ הנורא אליו נקלעה הסירה במלחמה על ירושלים ב-1967. בגשר שעל נחל הקדרון היו לכודים מאחורי עמוד השמל ורה הלגינרים שעל החומות. ימור הסתתר מאחורי עמוד השמל ורה בתמ"ק העווי שלו לעבר העמדות הידניות, כדי לחפות על חילוץ הנפגעים. אש מקלעים כבדה נשתלחה אליו מכל העמדות. הוא נפצע. אף אחד לא הבין כיצד גוחר בחיים. עתה, בבוזק ה-16 באוקטובר 1973 — היה מצבו קשה עוד יותר.

ברגעים שכאלה עומדים למבחן האמת מושגים ערטילאיים כ"תושיה", "אומץ לב", "קור רוח". כל מה שנלמד במשך שנים בקורסים, כל מה שחורגל במאות הסתערויות, "על יבש" ובאימונים מתישים, כל מה שנרכש בפעולות קרבות — מתמדד בפעולות ספורות ש"על-פיתו נחרץ גורלו של הלוחם, ולעתים גורל הקרב כולו. ימור הפסיק מרוצתו בתוך ים האש והשתרע על הקרקע, לנוכח גל המצרים הדולק אחריו. הוא ידע כי בטיל שבין סמוך הסכימו היחיד להחליץ. בזהירות כיוון את המטען אל מרכז גוש החיילים וחסמ את החלק. הטיל פגע והפיץ את הכוח לכל עבר. מיד הפך פניו ורץ לכיוון דרום-מזרח. מקץ שעה קלה הגיע אל ציר. "עכבישי". ברשתות הקשר דיווח מישהו: "אחד מן האדומים הגיע עם החתומים ונעלמים גבור הות".

באותה שעה הגיעו מן המדבר אנשי החל"מ של אבישי. זמן קצר לאחר מכן אסף נגמ"ש גם את אבישי עצמו שהגיע בכוחות עצמו אל דרך החת"ם לאחר שעשה קפדורה גדולה בתוככי המערך המצרי.

תעלומת החל"מ של גדעון הלוי

במעלה ציר, "טרטור" נותרו גדעון הלוי ואנשיו הפגועים מנסים להחליץ מטבעת האש שהלכה והתחדקה סביבם. בשידורו האחרון במכשיר הקשר דיווח גדעון על נפגעים ואו נשתק המכשיר.

היתה בזחל"מ הפגוע גלריה של דמויות סטטיות: גדעון הלוי — גיאולוג ודוקטורנט; יואל שילוני — עיתונאי, כותב רדיו, רץ למרחקים אויכים; איתן מלכין — מתנדס וספורטאי; ואביק שדה — צוללן וטייס מפרשיות; שמשון כוכב — זואולוג ודוקטורנט.

בישראל שינדלר, נפצע גם שמשון כוכב באופן חמור בעת שירדו הצבאי למרות אשפו ממושיך וניתוחים חוזרים ונשנים — עמד על זכותו לחזור לצנחנים. הוא חזר וצגת. ונלחם עם הסירות בששת הימים בירושלים. כשפרצת מלחמת יום הכיפורים — היה שמשון בן שלושים ושמונה. שמו לא נמלל ברשימת המנויים. למרות זאת לא הסכים לתישאר בבית. הוא ארו את תרמילו, לבש את מדיו והצטרף אל חבריו בסירות. בגלוייה האחרונה ששלח לאמו כתב: "אני הייב לעזור ולהיות עם הבריה אשר אתם הייתי קשור עשרים שנה... אנו יוכלים לספור איש על רעהו...".

שמשון נפצע כשלחם בשורות הסירה של מאיר הריציון על מתחמי הסאבחה ב-1954. ביום הכיבוש, בשעה ארבע לפנות בוקר פרצו חיילי היחידה אל המתחם המצרי וחללו לסרוק את המאולמים. באחד האוהלים מצא שמשון קצין מצרי פצוע. שהחמנו על הייב. שמשון הגיש לו חלב ממותק וכדור נגד כאב ראש והזעיק את הרופא. פתאום נפתחה אש מעמדת מקלע מצרית נסתרת — ושמשון נפצע קשה. כעבור שנים סיפר שמשון כוכב על אותו רגע נורא: "בדמה לי שאני, בדרך כלל, מחבב את המין האנושי. אבל באותו רגע הרגתי שתי שונות עוה לכל: שונאת לעולם, לאנשים, למלחמה ובמיוחד לערבי שהעז לפצוע אותי. איך העז? ניסיתי לקום ולא הצלחתי".

המדרור חדר לירכנו של שמשון, בדרגו פגע בעצם, ויצא מן הרגל. פגיעה זו שימשה את רגליו. היה חשש ששוב לא יוכל לחלץ. משך זמן רב אוישפו בבית החולים תל-השומר ונחת כמה פעמים. יום אחד, כאשר באה אמו לבקרו, ביקשה שמשון להסיעו בכיסא הגלגלים שלו עד לחלון החדר שבו שכב הקצין המצרי הפצוע. "הלא הצלתי את חיינו", אמר.

הצוננים של נתן נחלים מן המלכות בציר "טרטווי"

הטנק של אחד. פגז מצרי פגיעה ישירה בצריח ופילח את השריון. סג"מ יוסי כהן בתא המעקב נפגע בחזהו ונהרג במקום. אחד הש בטלסלה העזה ומצא כי תותח הטנק יצא מכלל פעולה. הכוח הפגוע נסוג מן הצומת. שלושים מטרים מדרום לו דם הטנק של אחד. אנשי הצוות נחלצו בזה אחר זה.

אש ארטילרית הלילה נוחה סמוך לטנקים הפגועים שעל הציר — ומספרם של אלה הלך וגדל ככל שחלפו השעות. אחד חלה ברגל בין הטנקים וקיבץ אליו כעשרים שריונאים תועים. תוך כדי דילוגים וחיסוי הדדי נע השור הרגלי המורד דרומה, לכיוון התאגיד שבמערב לקן. בראשו נישא פצוע על אלונקה. בהביטו לאחור ראה אחד שני טנקים פגועים שניצבו בתוך שדה המוקשים שמדרום לצומת. מפקדיהם סירבו לנטוש ולהצטרף לטור הנסוג, למרות שהטנקים יצאו מכלל פעולה. בהתרגשות מהולה בהתפעלות ראה אחד את ושיגרו צרורות מקלע אל עבר מגנן הנ"ט שבצומת.

שני וחל"מים מאובקים דהרו בתוך אחת התעלות הגדולות במ" בתותח את מחבב החוות הסינית. שובלי אבק מסמא התאבכו בעקבות

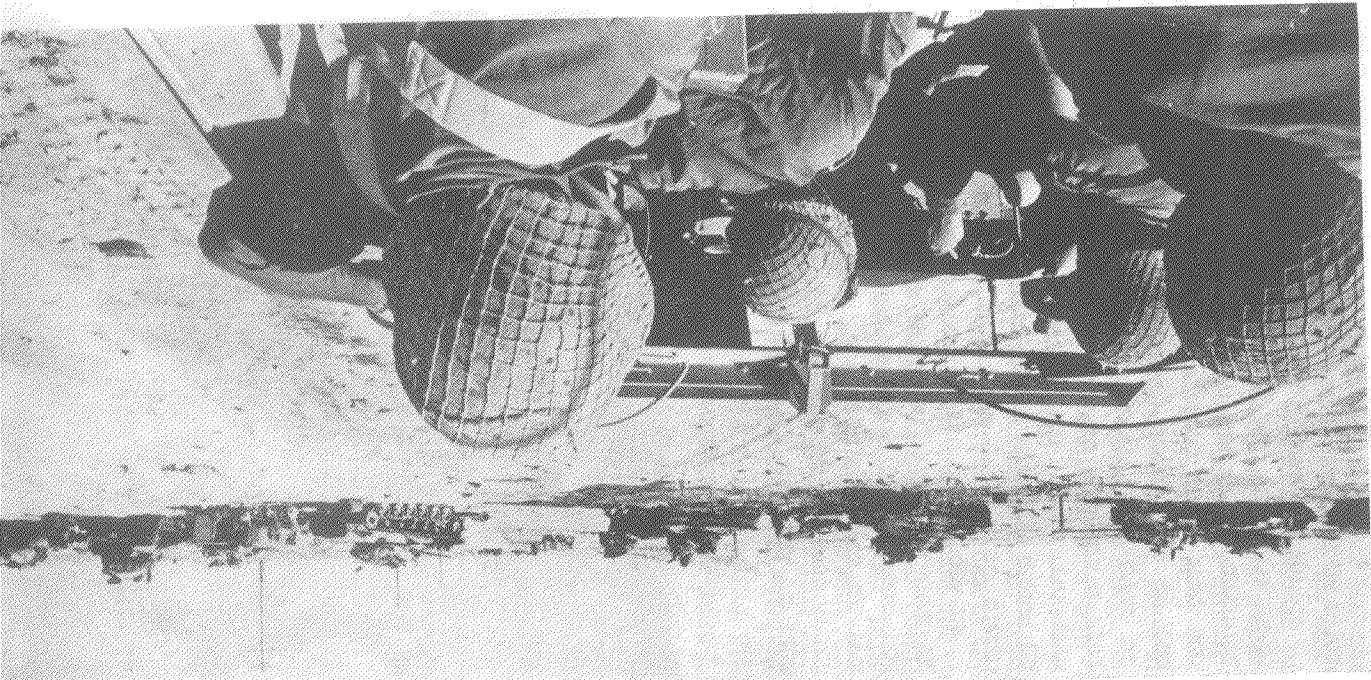
קף להקנס אל הפקר הנה
 קקול הקליל קפא אלי מלמעלה
 צלול וקחל בפקר הנה
 וקל עוד צמון לי ממני תהלאה.
 יבוא צלול וקחל
 בפקר הנה לקבל פגז השמש
 כמו לא עינו עוד דברים
 מעולם הדברים הרעים שקמו
 פני השמש מקל העברים
 ואת אלה הדברים —
 (אמור גלבוט)

שחר של ערפל

ליד מעוז לקנו ניצבו חמשת הטנקים של אחד. היה זה אותו כוח אשר טיהר את ציר "עכביש" בשלבי המוקשים של הלילה. האנשים היו עייפים. אחדים נימנמו בתוך הטנקים. אחרים פתחו קופסאות שופים משומרים. ממכשירי הקשר בקעו מפעם לפעם רחשים צורמניים. מכיוון הצומת — כמה קילומטרים צפונה — נשמעו מטחי יריות. צרורות מקלע קצרים שיסעו את דומית הבוקר. אחד — פסנתרן, סטודנט למוסיקולוגיה ובעל חורג אמר "ישראל בשחמט" — עצם את עיניו והאזין לשאון הקרב. מנגינה התנגנה באוזניו, זכה וצללה ומהממת הליפות. היא לא הרפתה ממנו, ולפתע נזכר — היתה זאת הפתיחה "1812" של צייקובסקי המתארת את הקרב הנורא בין צבא נפוליאון וחילות הרוסים בבורודינו. אחד האזין לדנדון הפעמונים, לרעם התותחים האלטרונזיים ולת- רועת החצריות, וראה לנגד עיניו את הצבאות המסתערים זה לעומת זה — הסוסים המתזים קצה לבנון, הרמזים המבהיקים, והרגלים המתברדים בשלל צבעים.

ממכשיר הקשר בקע פתאום קולו הבוסה של אמנון, וקטע את שרעפיו. התקווה לחלץ את הצנחנים הלכודים ב"טרטווי" היתה קלושה, אולם היא לא אפסה עדיין. באורו הראשון של הבוקר הטל הכוח הקטן של אחד אל הצומת.

הטנקים נעו על ציר "לכסיקון" כשהם נזחרים שלא להידרדר אל "שדות המוקשים שמשני עברי הכביש. כשזיהה אחד את הצומת — פקד על הטנקים שאחריו להחיש את תנועתם. הטנק פנה אל הציר. בעקפו את הטנקים השרופים שבמרכז הצומת נפתחה אש חזקה מן המגן. כמה מהכלים נפגעו מיד. בעודו נותן פקודת אש נודעו

וחליליהם. זה אלה הכלים היחידים שנותרו מכות הצנזרים של רס"ן נתן שפיץ כמה שעות קודם לכן לציר „טרטור“. כשהגיעו מן הזנז"ל, נילו הצנזרים גודד שריון פרוש לעומתם כשתא משילח אש מקליעים ותותחים לכמה עבריים. נתן הבין מיד כי אלה הטנקים של סא"ל עמי מורג, שנשלה מכיוון טסה על מנת להלץ את הכוח הלכוד, כמה מן הצנזרים פשטו חולצות ונושפו בנפשותיהם הלבנות. האי פסקה בבת אחת.

הקוזה חדשה פיעמה בלבם של הצנזרים. כבר ראו בעיני רוחם כיצד שוטפים הטנקים את המתחם המצרי, מטהרים את ציר „טרטור“ ומצויים את חבריהם הלכודים. אלא שעד מהרה נוכחה תותלתם. הגודד המסתער נתקל בהתנגדות עזה. מאות צייד טנקים מצויים, מצויידים בכוזקות ומשגרי טילים, ארבו לטנקים המתקדמים בתוך השיחים המדבריים, מאחורי תלוליות החול ובתוך התעלות. מסך צפוף של פגזים וטילים ירד על ציר „טרטור“. רשת סכוכה של חוטי מכבת דקיקים כיסתה את פני המדבר הצחיח.

עמי מורג ביקש הנחתה ארטילרית על הטנקים שלו כדי למטר את ציר ההתקדמות מן החילים הרגלים הרבים. הוא עצמו ריתק אותם בראש שיטה טנקים בפקוד קצינים במוזר ציר „טרטור“. הכות פילס דרכו בתוך המטר הסתוף של פגזים „ישראלים“ וטילים מצויים עד שהגיע לאזור המגנן ב„טרטור 43“. על הציר עמדת הסר בקים הפגזים של גודדו גלעד ושלמה רוגזיניסקי וחולמיים המר רוטיים של אבשי, יונתו קפלן וגדעון הלוי. שום סימן היים לא נראה. חמשת הכלים ניצבו אילמים — עזות קודרת למאבק האלים שהתחולל פה במשך הלילה. בערפם ניצבו שלוש טנקים מצויים שרופים. תוחתו של אחד מהם היה מכונן הישר אל הטנק של גדעון גלעד.

ש"ר המכתב המפוחמים הסמו את ציר „טרטור“. הטנקים של עמי מורג תיכרבו כה וכה, אך התעלה העמוקה משני צדי הציר היתה בלתי עבירה. היתה זו אותה תעלה שדרכה נמלטו שלוש שעות קודם לכן אנשי תחל"מ של אבשי. תחת אש הטילים והבזוקות פנו הש"ר נקים דרומה וחזרו אל מותר הגודד על ציר „טרטור“. הדרכת הנר"א בא בציר „טרטור“ הסתיימה.

מה אירע לתחל"מ של גדעון הלוי? סיפור רגעתם האחרונים של אנשי תחל"מ הגודד יישר בגור העלומה. כשהורו לוחמי הסירית מקץ י"בוע אל שדה המערכת, גילו את תחל"מ מרטש ופגזי טיל פגע ליד מושב הנגה — מרכאל פטר מקיבוץ יפעת — וריסק את קומת הכלי. זאבניק שדה ואיתו מלכין נתגלו קבורים על סוללת המגנן. לידם נתגלה קבור ישראל שידלר — מאנשי האוברים של אבשי. שמשון כוכב חוד שפר נמצאו בעמדות מקלע ליד תחל"מ

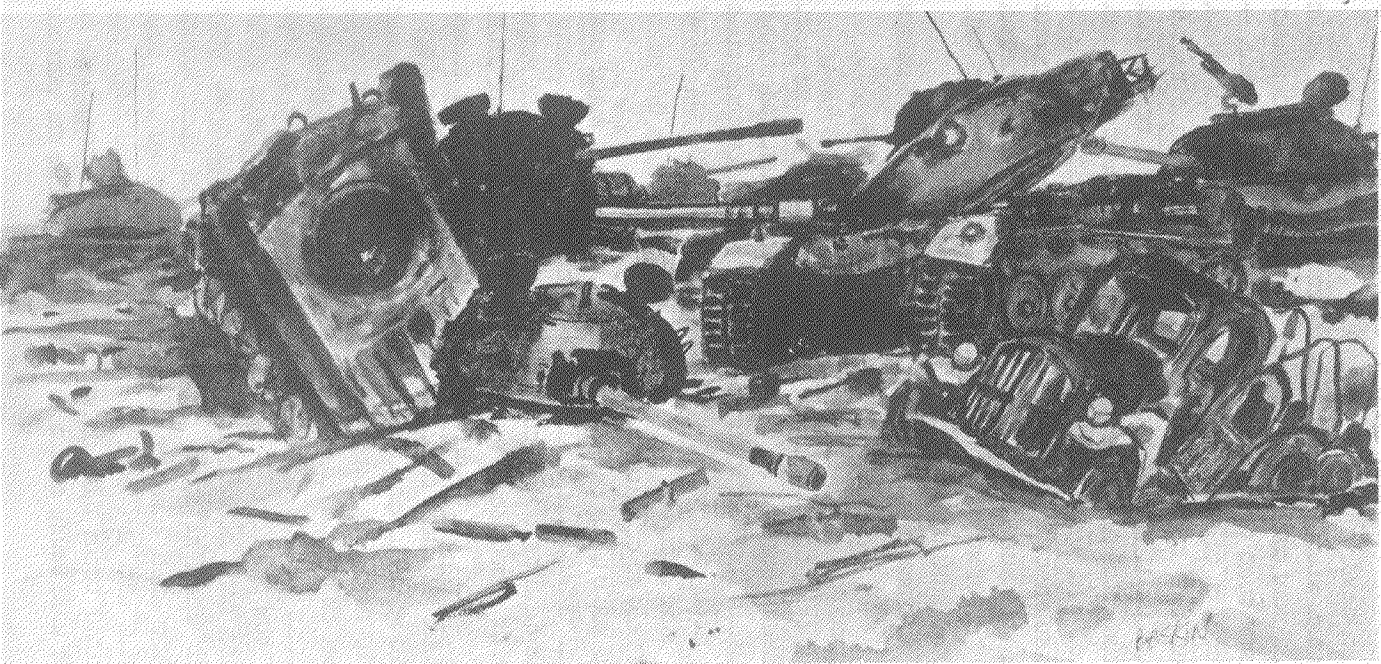
של אבישי. לצד הגיעו לשם? מה בדיוק ארע? סימני שאלה רבים
נותנו ללא תשובה.

המישה מבני בית-השיטה נהרגו באותו לילה בחווה הסינית;
יחאי גלעד, מ"פ הטנקים, נפל במרכז הצומת, גרשונו דוד נהרג בטנק
מדרום לצומת, מיכה — בטנק מצפון לו, דני פלד ויחאל — בזהל"מ
של אבישי; כעבור כמה ימים כתב נתן למשפחתו שבבית-השיטה:
"הפעם באמת נלחמנו לקיומנו, פשוטו כמשמעו. והמחיר
יקר לאין-ערוך משנותן היה לצפות מראש. הכל היה הטוף
נורא. לא הספקתי במעט לדבר עם יחאל מאז חזר מאירופה.
תפיש אותי בעיצומן של ההכנות ומאז הייתי כל הזמן טרוף,
ועתה אני מצטער נורא על שלא הספקתי לפחות לראות
אותו יותר, לשמוע סיפורים וחוויות שעבר בחו"ל".
לדעתי לא העליתי על דעתי להציע לו שלא יבנס אתנו
לקו האש. זו אך אפשר? כל עולם הערכים הבטחוני שלנו —
יסודותיו בהתנדבות, בפריצה קדימה, ברצון לתת כתף במקום
הקשה ביותר, שהוא לעתים גם המסוכן ביותר. ויחאל היה
מעוגן היטב בערכים אלה, וכמוהו בחורים נוספים שהתנדבו
והתפרצו לקרב. איש לא יכול היה לעמוד בפני בקשותיהם
של חוזרי חו"ל, או כאלה שבאו מיוחדות עורפיות, וביקשו
והתחננו שאקח. ביניהם היה גם דני פלד, זוכרני, אך הפציתי
בו לחזור לחירותו, אך את סמכותי הפיקודית לא נצלת, ולא
גרשתי אותו. לא יכולתי. חשבתני על בית-השיטה. אמנם לא
העליתי בדעתי אפשרות כזו שבאה עלינו, אך גם עתה אני
משוכנע, כי לא היו עומדים לי כוחותי לשלח מיוחדתי לחומים
מעולים, חברים, ואפילו אח".

בודד בשרה הקרב

ערפל סמוך כיסה את איזור המערכה. מהטנק שלו שמצפון-מערב
לבתי החווה הסינית המשיך אל"מ אמנון לנהל את הקרב. בשעה
7.30 פנה דרומה אל עבר צומת, טרטר-לכסיקון. מאחוריו התנהל
גודד הטנקים של אלמוג, כשגואר תר אחר עמדות משופרות שיגנו
על כליו בהאיר היום. לפתע הגיח מתוך הערפל טנק מצרי שיטעט
על הכביש, הישר לעומת הטנק של אמנון. בטרם ידא סיפק בדי
השריונאים הנדהמים להגיב, חלף הטנק על פניהם, במרחק זעיר
מהם — ונבלע בערפל. עתה ישעט הישר לעומת הטנק של אלמוג
והאביק שהתקדם מצפון.

סיפר סא"ל אלמוג: "אך שאני נוסע על הכביש, פתאום מדווח
לי אמנון: טי-55 נוסע ישר עליך. לא הספקתי להגיד, ג'ק הובי
נסוף" ומן הערפל, בטווח של איזה עשרה מטרים, פורץ טנק מצרי.

גיא ההריגה. בבדיקה שנערכה בתום המלחמה נמצאו באיזור החווה הסינית 118 טנקים מצריים פגועים ועוד כ-20 טנקים שלמים נטושים

זאת היתה הפתעה מוטלית גם לנו וגם להם. זה נראה כמו התנגשות
מכוניות בכביש חופה הל-אביב. מדפי הטנק היו סגורים אך על
הצריח ישבו שני אנשי קומנדו מצויים ובדיהם התמקלע קרל
גוסטב. יכולנו לראות בבירור את הפיצוץ שלם, את הייר ההד-
תמה השפור על פניו. נהג הטנק המצרי ירד מן הדרך, והתחכך
כמעט בטנק שלנו משמאל. ניסיתי לצודד את המקלע, אך זאביק
— בתא הטנק-קשר — חסם את מסלול הייר. ראיתי אותם שוענים
דורכים את התת-מקלעים. הכנסנו את הראשים פנימה כי ראינו
שאנו לא מסוגלים לירות. כעבור שניה התרוכס זאביק כשבידו עווי
דרור. בתנופה אחת סובב את הכלי יחד עם הנוף והירק את כל המה-
סנית אל הצריח. כשהומתי את הראש ראיתי את שני המצרים נופלים
פגועים. כל העניין נמשך שניות. הטנק רץ צפונה ונעלם בערפל.
"סובבתי את הצריח מדרום לצפון ודמתי פגו בכיוון נסיעתו.
אני לא הספקתי לסובב את הצריח מזהה — והנה מופיע מתוך הערפל
גיפ טילים מצרי ונעצר בחריקה מאחורי הטנק שלי. היו עליו ארבעה
טילי "שמאל" ערוכים לירי. נעשה לי חם. צעקתי לנהג בכל הכוח:
"קח אחורה!" הוא לא התבלבל. הטנק נרתע בבח-אחת אחורה ומעך
את הגיפ עם כל הטונות שלו".

איפה שלמה?

שלמה פיקד על אחד הטנקים הבודדים בכוח של אלמוג
שהצליחו להצות את צומת "טרטור" ללא פגיעה. בשלב מסוים הודיע
בקשר כי הוא נוטל את מקומו של המ"פ רס"ן אליעזר כספי שנהרג.
מיד לאחר מכן נדם גם הוא וכל הנסינות לחדש עמו את הקשר
עלו בתוהו.

"איפה שלמה?" שאל עתה אלמוג. איש לא ידע.

"מים אחדים לאחר מכן סיפר שלמה עצמו את סיפור חס המופלא
שאירע אותו מצפת ל"טרטור":

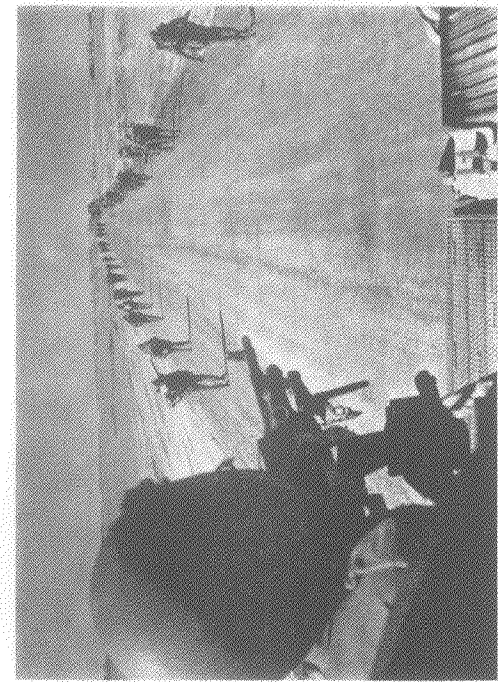
"עברתי את הצומת ומשכתי קדימה, תוך כדי ירי. איך שאני מצו-
דד את התוחה לירות על העמדות שלידי בתי החוזה הסניגית שמעתי
פגיעה עזה בטנק. עמתי החוצה ואיבדתי את הוכרה. התעוררתי לפנות
בוקר בחור העלה. מסביבי ומעלי הסתובבו חיילים מצויים. הייתי
מגואל בדם, וזה כנראה מה שהציל אותי. הם היו בטוחים שאני
הרוג. הורידו את השעון שלי. שדדו כל מה שהיה לי בכיסים וכיסו
אותי בשק. כל הזמן שמעתי פגועים מתפוצצים ודיבורים בערבית.
שכבתי כך בלי תנועה והדקות זחלו. התחלתי להתיאש. לא האמנתי
שאצא בחיים מהעסק הזה. אמרתי לעצמי, שאם לא יהרגו אותי —
ודאי אמות מצמא; ואם לא מצמא אז ודאי מאחד הפגועים התועים.
בעשיתי אדיש. התחלתי לחשוב על המשפחה ועל כל מיני חברים
שאני משאיר."

"בינתיים עלה השחר, ושם דבר לא קרה. משהו הייתי פתוח
התעצמו חליפות. לקראת הצהריים תפשו אותי המצרים. הרימו אותי
באזר ודקו את "גופתי" מן התעלה. פקחתי עיניים וחלתי אל כא-
תורי שיה נמוך והתחלתי להסתכל סביבי. כיוון ששירתתי כענה
באזור כמ"מ טנקים, זיזתי מיד המקום: היה זה איזור, לכסיקווישיק".
"שכבתי שם כל היום בתוך השיח. עברו שם שני טנקים ונגמ"ש,
אר פחדתי לקרוא להם. הששתי שהם מצד אחד והמצויים מצד שני
יסגנו אותי. החלשתי לחכות ללילה, למרות שכל הזמן התמוצו
סביבי פגוי תוחכים. היתה תנועה ערה של טנקים בכל האזור. אך
לא היה לי מושג על תמונת הקרב. אהר הצהריים עבר טנק טיי"ס
במרחק שני מטרים ממני. עם רדת החשיכה החלטתי לברוח מערבה
אל הצומת, ומשם לחתוך דרומית-מזרחית לעבר הכיוון המיועד.
של כוחותינו. ניווטתי את עצמי לפי שיח גדול שלידו ניצב טנק
מצרי שרוף. כשהתחלתי לנוע, זיהו אותי המצויים והחלו לצלוח בי.
תוך כדי תנועות השעיה הצלחתי להתחמק והגעתי לכביש. היה
שקט והרגשתי בודד, מולי ראיתי גושים גדולים בתוך החשיכה.

"היו אלה טנק ונגמ"ש שעלו על מוקשים. הם היו נטרשים. מכשיר
הקשר היה פתוח ורועש. שתינו מימ, אכלתי את כל מה שהיה שם.
וניסיתי להתקשר לחברתי שלי. ניסיתי לעלות על כל מיני רשתות.
צעקתי: "כאן שלמה קורא! כל התחנות. כאן שלמה קורא!". אף
אחד לא ענה לי. הייתי מיואש ומדוכא. הששתי להתקום כי לא
ידעתי מה קרה. שמעתי רעש מגועים מכיוון הצומת, אך לא יכולתי
לזהות את הכלים. אספתי את כל הרימונים וכל הנשק שהיה שם.
זחלתי מתחת לזחל"מ ונרדמתי. בבוקר התעוררתי לקול רעש. היתה
זאת העליחה הגדולה. דוברות. טנקים. נגמ"שים ומשאיות בעו לעבר
התעלה. צעקתי וצעקתי וצעקתי. בא בחור עם קומנדקר ולקח אותי".

המאמץ טרם שכירה

הבוקר מצא את הכוחות המצויים והישראלים שבווהו הכינה
מותשים ועייפים. דומים היו לשני ענקים מתגוששים שאפסו כוח-
תיהם והלהומותיהם נעשות איטיות יותר ויותר. בגורות השונות של
החזית התלקחו קרבות לסיווגי, ושבו ודעכו. קצב הקרב הואט
מאוד, אך המצב היה רחוק מלהיות מסתי. אמנו הבין יפה כי שני
הצבאות גם יחד נמצאים על סף השבירה. אבל שבירה עכשיו פירושה
אסון — לכוחותינו הפרושים בשטח, לכוחות העולחים ולכוחות
האוגרה שהחלו שועטים ברגעים אלה אל יעדנים בגדה המערבית
של התעלה. למנועת ניתוק הכוחות הצולחים והניקתם — היה צורך
במאמץ עליון, לחזיק מעמד ולהמשיך לחוץ. ברגעים אלה נזכר
אמנו במילים שאמר ליואב ברום המרוג: כאשר נפרד ממנו בפעם

צנחנים בדרך אל החווה הסינית

הראשון הצליח להתחנך, אליעזר בלה, לפגוע בו.¹ "סנק האקדמאי" כך כינו את הסנק של גבי, ואכן, צוותו היה מורכב על טהרת תלמידי המכללות: יוסי ברוקוביץ, הטען-קשר לסיטודנט לרפואה באיטליה; אליעזר בלה, החותחן — סטודנט לפיזיקה בטכניון; גבי, מפקד הסנק — סטודנט להנדסת מכונות באוניברסיטת הנגב; ואילו הנחג, בצלאל יחזקאל — בעל תואר שני במנהל עסקים, אבל המצרים לא חשו שום כבוד מיוחד ל"סנק האקדמאי". הם צלפו אליו ללא הרף.²

אש כבדה נפתחה לעבר הסנקים שבצומת מצפון-מזרח — מכיוון בתי החווה הסינית. שלושת הפטונים השיבו, אש צפופה אל עבר ההבקקים. לפתע הגיח מאחת התעלות גיפ סילים מצרי ותחמק בעמדה — כמה מאות מטרים מן הכביש. גבי חש בסכנה. בשלב זה של הקרב כבר היה מודע היטב לעקיצתם הקטלנית של ה"טאגרים" וגיפי הסילים קיבלו עדיפות ראשונה במהירות צודד את החותח. הגיפ הזהבה נראה במרכז החוגת הטלסקופית. החוח רעם ומן הגיפ עלתה להבה כחומה. מתוך העשן הגיח חייל מצרי והחל נמלט במבוק התעלות. גבי עקב אחריו במשקפתו. פתאום נעצר המצר, כמי שנמלך בדעתו. כעבור שניה פנה לאחור ורץ חזרה בין הפגזים המתפוצצים. הוא וינק אל הגיפ הבוער, חילץ אדם פצוע וגרר אותו עמו. גבי הסתכל בו בפליאה ובשמץ הערכה. לשניה שקל באם לטוות פגז נוסף אל הגיפ, אך מיד צודד את החותח וירה על מטרת אחרת — רעוב את שני המצרים לנפשם.

האחרונה עם דמדומים: "מה שחשוב זו העקשנות. העקשנות. אתה מכין".

שוב פיזוז מקדות. התקפה ברשתות הקשר, ושוב הסתערו הכוחות הפגועים והעיפיים אל מנגוני האויב. בשעת שמונה בבוקר ראה גבי מיפ פטונים, את סוור היילים, שהוביל אחד מגזר מתוך הערפל. על רקע גבנוניתו של מיצונו לקפו שדרום לצומת "טרטור". מראה האנשים הנעים לאורך הסוללה — ללא מכוונת המלחמה שלהם — די היה בו כדי להסביר את המצב בצומת.

המראה היה מדבא, אך גבי החליט ביוזמתו לתקוף את הצומת באבידות גדולות. הוא חצה את כוחותיו לשני ראשים, את הכוח האחד הוביל גבי עצמו, ואילו הכוח האחר בפיקוד הסמ"פ נחום גנער להיפוי. בעוד גבי ואנשיו שועטים אל הצומת, פנה נחום אל עבר ציר "בחלה". אולם כעברו ליד החול"מ המרוסק של אלי שיגיא — עלה על מוקש. הסנק יצא מכלל פעולה. מנחם — בוגר ישיבה — קיבל את הפיקוד. שלושת הסנקים פרצו צפונה בין שדות המוקשים וביצות המלח וחללו מדליקים בזה אחר זה את הסנקים שהתקממו בין השיחים המדבריים מצפון לציר "טרטור". היה זה אותו מנגו שסיכל את התקפת כוחו של יואב ברום כמה שעות קודם לכן. ניסימאן, תותחן הסנק של מנחם, השמיד ארבעה סנקים בעצמו.

על כביש התעלה התקדמו המשת הסנקים של גבי. הכלים הפגועים הרבים שעל הציר אילצו את הסנקים לרדת מפעם לפעם אל הדיונות. מיד בתחילת הנדנעה נפגע אחד הסנקים. הטען-קשר, גרי ברמן מקובץ גניגר, נהרג. סנק אחר עלה על מוקש. אולם ההתקפה לא נשברה. שלושת הסנקים האחרים התקדמו בתנועה. מאוור המנגו נפתחה אש אל עבר הכוח המסתער. הערפל התפור והראות הייתה טובה. גבי ואנשיו זיהו סנקים מצויים העולים לסירו-גין לעמדות. ואת הבתקי הורי. באוור התעלות, מימין לכביש, נראתה תנועה ערה של חי"ר מצרי.

שלושת הפטונים פרצו אל הצומת תוך כדי זרי תותחם ומקלעים מהיר. מן האגף הדרום-מערבי היו הסנקים של מנחם יורים אלכ-סנית אל המנגו. פגזיהם חלפו כמה עשרות מטרים בלבד לפני הסנקים הדרוהים. נזכר גבי: "ברגע שהגענו לצומת — היינו במצב בישי. היה זה מקום שטוח, ללא מסתור. מצפון — כוונתם של המש מאות, שש מאות מטרים החלו לעלות סנקים מצויים ולירות לעברנו. אחד מהם היה מודיק להפליא. רק בנס לא נפגענו. התקדמנו אל מרכז הצומת והסתדרנו מאחורי השלדות של הסנקים השרופים. חיפשנו במשקפת את הסנק הצולף. זיהינו אותו. בפגז

דך קרבי

מספר 2

מפקדים וחילים!

אנו עומדים בעיצומה של מלחמה אשר דורנו לא ידע כמות. מלחמה מהה נכפתה עלינו והאויב העומד מולנו אינו מבקש את מבריתו סיני. הוא מבקש את נפשה של מדינת ישראל.

אנו שלבנו את פלישתו, אנו שהבאנו עליו את המכה העיקרית בגזרת המרכזית - אנו עובדים עתה לשלב הבא המכין את חיסולו המוחלט של האויב.

לאחר שלושה עשר ימי לחימה עקשת ורצופת מעשי גבורה, חצינו את תעלת סואץ ויום זה ירשם כיום הסטרי בתולדות החטיבה.

אין מלים כפי לתאר את רוח הלחימה, המסירות וההקרבה שגילימה בימי קרבות אלה. חטיבת הכיסה כוחות אויב שעלו עליה עשרות מונים ובקרבות גבורה אלה רשמנו פרק מפואר בתורת הלחימה של צה"ל.

מאז פתח האויב במערכה השמידה החטיבה למעלה משלוש מאות טנקים והכתיחה מספר חטיבות חי"ר.

מלחמה זו עלתה לנו בקרבות יקרים ומצויים אנו למלא את משאלתם של הנפלים ולהביא לנצחון מוחלט.

לוחמי חטיבת

נהלוס ולא נחדל

נמחץ וננצח!

אלוף משנה א.

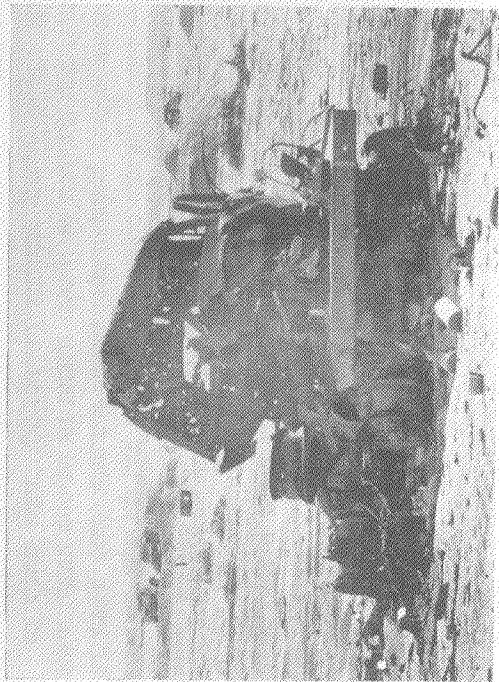
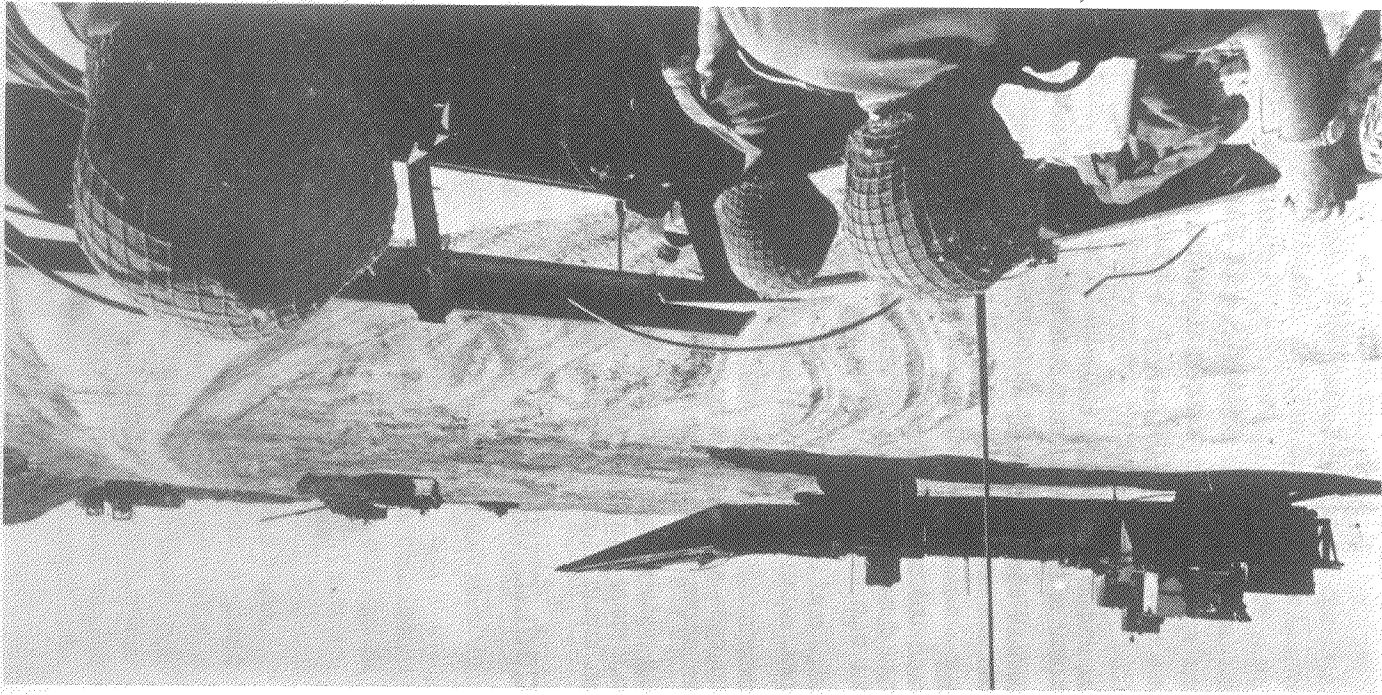
מפקד החטיבה

רעש מנועים נשמע פתאום מכוון בלתי צפוי. מן השמים התכור לים הגיעו מטוסי תקיפה מצריים וצללו אל הכביש בשריפה מחרישת אונניים. מטוסים ישראליים הכויקו בעקבותיהם. התפתח קרב אוויר. חמישה עשר המטוסים פוזרו באוויר בתנועות חינוניות ברכיבי בלם. האנשים בצריחי הטנקים הפסיקו לרגע את הריי והפנו ראשיהם אל-על. המטוסים חגו במעגלים גדולים ונסקו אל המרומים. כנפיהם שלחו ריבוי גנחות מסנוורים. פתאום נפגע אחד המטוסים המצריים, אש אחזה בו והוא נפל כמשקולת כבדה אל עבר הכביש. מקץ כמה שניות התרסק ליד החגת אסוף הפצועים שבמכוון לקפו. טייסו צנח מגובה נמוך ביותר ונחבט למוות בקרקע. מטוס מצרי אחר התפוצץ באוויר וצלל במימי האגם המר. מצנח צנח גפרש נשמי התבלת וגלש באיטיות אל המים הרועגים. המטוסים האחרים נעלמו מן הצד. הקרב נחדש. הטנקים של גבי יצאו מן הצומת ופרצו צפונה תוך הפגזה יעילה של המגנן. כל הליקה הצליחו המצרים להחזיק בצומת בעקשנות בחסות האפלה. אולם עתה, באור השמש היזק, איבדו את המסתור. עליונותם של השריונאים הישראליים בקרבות שרייז"ר בשריון התגלתה עתה בכל הריפותה. הטנקים המצרים הושמדו כזה אחר זה. עשן שחור סמיך היתמר מהם. אלא שקילומטר צפונה לצומת נוכחו גבן ואנשינו כי בלחט הקרב אולה תחמושתם. פגו אחד בלבד נותר בלוע תוחחו של גבי. והוא החליט לנצור את אשיו. מצבם של הטנקים האחרים לא היה טוב יותר. למעשה חדלו לשמש כוח אפקטיבי. היה הכרח לסגת.

ה מ פ ה

במצב עניינים הפכפך זה הבין אמנו כי כל הפוגה או הרפיה בלחץ תאפשר למצרים להתאושש ולהיערך שוב במגנן המבוצר. היה הכרח לנצל הצלחה, ולמלא את החלל בדהיפות. אמנו החליט ליטול משימה זו על עצמה. על ציר "סטור-מערב" ליקט אליו אמנו כמה טנקים ונגמ"שים, שרדיו יחידת הסיור של יואב ברום. כעבר כמה דקות שעט הכוח הקטן אל הצומת, ושטף אותו בסערה.

במכשירי הקשר הלפת הדיעה כבוק: "הצומת כידניו".
בנגמ"ש הרפואי שליך, "סטור-לכסיקון" היה ד"ר דני הרופא של יחידת הסיור, עסוק בחבישת הפצועים שורמו אליה. הוא לא הבין בדיוק את משמעות המהפך שחל בקרב וממלא לא הש רטט כלשהו, כוח שעבר בלבם של המפקדים והלוחמים שהיו פרושים בכל רחבי החזית הסינית. נזכר הרופא, יליד קופנהגן: "לא ידעתי מה קורה בצומת. לפתע הופיע אמנו עם הטנק שלו. הוא ירד מן הצרית, ותחישב על סיפון הטנק. כשראינו את המה"ט ככה רגוע, לא מתרגש משום דבר, ידענו שיהיה בסדר".

שריד אולם לקרב בחוזה הסינית

קרב בחוזה הסינית לא נסתים. התכתשויות מרות בין כוחות חי"ר ושריון נמשכו בכל הגזרות. אולם השליטה הישראלית במרחב הלכה והתגברה. ציורא הבקבוק המוביל אל ראש הגשר נפרץ; וכך נתמלאה המשימה האסטרטגית שהוטלה על החטיבה. על הצירים המובילים אל נקודת הצליחה התנהלו שירותי ארובות ובהן דוברות מתנייעות, כוחות חי"ר, הנדסה, שריון וארטילריה. המאחז הישראלי ממערב לתעלה הלך והתבסס ועמו השתנו פני המלחמה.

קרב ההשתלטות והסיוור בחוזה הסינית ארך עוד יומיים נוספים, במהלכו בלמה החטיבה התקפות של כוחות שריון מצרית גדולים שניצו מצפון ומדרום כאחד, בנוסחם לסגור את גתב הצליחה. כוחות הגבורת הוטלו אל המערכה שוב ושוב, והערו דם חדש אל עורקיה השטניים של חטיבת אמנון. ב־17 באוקטובר ריכזו המצרים מאמץ המקסימלי לכיתוק ראש הגשר. חטיבת השריון המצרית ה־24 תקפה את ראש הגשר מצפון ונהדפה חזק אבדות כבדות על-ידי הגודר של אמיר יפה. במקביל תקפה חטיבת השריון המצרית ה־25 מדרום. כוח אבטחה קטן של החטיבה — בפיקודם של אחד, יאיר ואמנון עצמן — בלם את הסתערות הטנקים ט־62, השמיד כ־20 טנקים ואיפשר לאוגדת אדן להשמיד את החטיבה המצרית לחלוטין. בבורק ה־18 באוקטובר השתלטו כוחות החי"ר של החטיבה — בפיקודם של סא"ל משה וסא"ל יוס'ה — על בניי המשאבות ועל כפר הפועלים, והתמו בכך פרק לחימה בחוזה הסינית.

גם כעתם הקרב לא נמתינה המלחמה. בעודה מלקקת את פצעיה, הצתה החטיבה את התעלה והוטלה אל המערכים המבוזרים של האויב בגדה המערבית. מאחור נותרה החוזה הסינית אפופת עשן ואש. אלפי כלי רכב משרוינים — מצורים וישראלים כאחד — היו מוטלים מפוחמים בשדה המערכה. בבדיקה שנערכה בתום המלחמה נמצאו באיזור החוזה הסינית מאה ושמונה עשר טנקים מצויים פגועים ועוד כעשרים טנקים שלמים שצוותיהם נמשו אותם, וזאת בנוסף לעשרות טנקים טי-62 שהושמדו מדרום לחוזה. שדה הקמל היה זרוע כלי משותת הרוסים — תחנות מכ"ם, טילים, משאיות, נגמ"שים, תותחים, טילים, רכב פיקוד ותחוקה. על אחת התלוליות ניצבו טנק פטון ישראלי וטנק טי-55 מצרי שרופים. שלושה מטרים בלבד הפרידו בין שני ענקי הפלדה החרוכים.

במוצאי יום הכיפורים תשנ"ח — כדיוק שש שנים לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים — יצא יוחאי מבסס השירון שלו אי"ש בסיני וחלך בדרך אל המדבר. הוא חלף על פני חטקים הערוכים, על פני הביתנים האפורים שבשולי המחנה, וטיפס אל פסגת אחת הגבעות הנישאות. דומיה של קדושה ירדה על המדבר. השמש שלחה אור זהוב במוצאי היום כתב:

„הירחתי במה שעושים ביום זה אצלנו בבית-השיטה, במה שעושים הדחיים במועד זה ובתרומתם של שאר החילוניים בארץ ליום הכיפורים. הירחתי לא מעט, ועדיין לא הבחתי לעצמי מה הוא אומר לי. מנגינת כל נדרי הנפלאה היא היחידה המאמצת ללבי, ובכל עת שהנני מוזממה אני מרגיש את האמונה בעורקי. אבל היא היחידה.

„לקראת חום יום כיפור שמעתי פתע מבית-הכנסת כאן את שירת אבינו מלכנו בוקעת מפני המתפללים, בנוסה כמו שלנו, רעד עבר בי היתה שעת דמדומים (השעה היפה שלי בצבא). עליתי על גבעה נישאה ומשקפה סביב-סביב. קילומטרים רבים התיישבתי והתחלתי לשיר את כל השירים המשפחתיים שלנו. השמש שקעה והאפלה באה בהרים העושרים את המישור. שרתי ושרתי. הכל תמונת ערב-השבת במשפחתנו עמדה לנגדי כל העת, וקולי הלך וגבר כחשיכה המשתלשלת. הא, מי האמין פעם כי ההרים האלו והמישור הזה יאוינו לשירה יהודית תומיה זו!”

